

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Gorzów Wielkopolski, dnia 4 listopada 2016 r.

Poz. 2190

UCHWAŁA NR XX/116/16 RADY GMINY MASZEWO

z dnia 28 października 2016 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Maszewo na lata 2017-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 roku, poz. 446), art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1446 z późn. zm.), po zaopiniowaniu przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Zielonej Górze uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Opieki nad Zabytkami Gminy Maszewo na lata 2017-2020, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Maszewo.

§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i obowiązuje od dnia 1 stycznia 2017 r. do dnia 31 grudnia 2020 r.

2. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego.

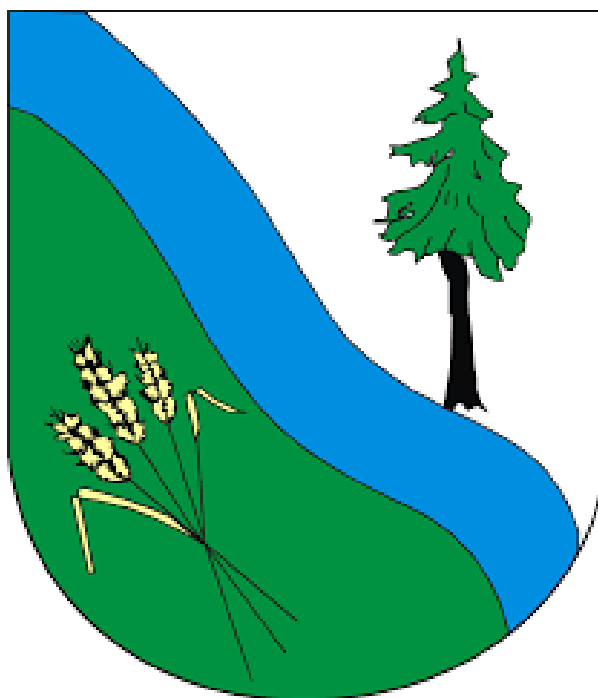
Przewodnicząca Rady

Anetta Józefczyk

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

GMINY MASZEWO

NA LATA 2017 - 2020

MASZEWO 2016**SPIS TREŚCI**

str.	
Wstęp	4
1. Położenie i krótka charakterystyka gminy	4
2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	6
3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami – zadania i kompetencje organu gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	7
4. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	8
5. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	13
5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	13
5.1.1. Narodowa strategia rozwoju kultury	13
5.1.2. Strategia rozwoju kraju 2020	13
5.1.3. Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020	14
5.1.4. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	14
5.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa	15
5.2.1 Strategia rozwoju województwa lubuskiego	15
5.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego	16
5.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego	19
6. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	20
6.1. Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków	20
6.2. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków	20
6.3. Zabytki ruchome	23
6.4. Zabytki archeologiczne	23
6.4.1. Wykaz stanowisk archeologicznych	24
6.4.2. Opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne	37
6.4.3. Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych	40

7. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.....	42
7.1. Uwarunkowania wynikające ze <i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy</i>	42
7.2. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy.....	43
7.3. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej..	43
8. Charakterystyka i ocena stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy:	
- obiekty wpisane do rejestru zabytków.....	44
- obiekty i obszary ujęte w gminnej ewidencji zabytków.....	47
9. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie	51
10. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	52
11. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	54
11.1. Gminna ewidencja zabytków.....	54
11.2. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków.....	55
11.2.1. Perspektywy wykorzystania i udostępniania dziedzictwa archeologicznego.....	56
11.3. Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.....	57
11.4. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.....	58
12. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	58
13. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	59
14. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	60

Wstęp

Podstawowym założeniem *Programu opieki nad zabytkami dla gminy Maszewo na lata 2017-2020* jest ukierunkowanie działań lokalnego samorządu na poprawę stanu zachowania i utrzymania środowiska kulturowego. W ostatnich latach, dla realizacji tego założenia, coraz większy nacisk kładzie się na aktywizację lokalnych środowisk samorządowych. W ramach budowy nowoczesnego oblicza społeczeństwa, dostrzega się potrzebę pogłębiania świadomości społeczeństwa w oparciu o fundamenty miejscowych tradycji kulturowych. Lokalna tradycja jest szczególnie cennym dziedzictwem kulturowym, składa się ze splotu wydarzeń (kontekst dziejowy, historie poszczególnych ludzi, grup społecznych), zachowanych pamiątek (zabytki architektury i budownictwa, zabytki ruchome, zabytki archeologiczne). Miejscowa historia zaś, najczęściej dotycząca poszczególnych rodzin czy niewielkich grup społecznych, przenosi się na dzieje regionu. Opieka nad dziedzictwem kulturowym powinna zatem leżeć u podstaw budowania nowoczesnego społeczeństwa, świadomego swojej przeszłości, która w oczywisty sposób pomaga definiować tożsamość kulturową jako wartościowy składnik struktury współczesnej cywilizacji.

1. Położenie i krótka charakterystyka gminy

Gmina wiejska Maszewo położona jest w północno-zachodniej części województwa lubuskiego, w północno-zachodniej części powiatu krośnieńskiego. Miejscowość Maszewo, siedziba władz samorządowych i zarazem lokalny ośrodek handlowo – usługowy dla mieszkańców gminy, położona przy drodze wojewódzkiej nr 138, oddalona jest ok. 18 km od stolicy powiatu, Krosna Odrzańskiego. W latach 1975–1998 gmina należała administracyjnie do województwa zielonogórskiego.

Powierzchnia gminy zajmuje obszar 214 km², co stanowi 15,4 % powierzchni powiatu. Użytki rolne zajmują ok. 27% powierzchni gminy, a 64,6% powierzchni stanowią tereny leśne z przewagą drzewostanu sosnowego. Wskaźnik lesistości sytuuje gminę znacznie powyżej średniej wojewódzkiej (48,9%). Wiodącą funkcją gminy jest jednak rolnictwo. Niemalą powierzchnię gminy - 45,3% - zajmują obszary chronionego krajobrazu i ochrony specjalnej NATURA 2000. Są to: Obszar chronionego krajobrazu „*Puszcza nad Pliszką*” – ustanowiony w 1996 r. oraz *Krzesiński Park Krajobrazowy* ustanowiony w 1998 r. na obszarze trzech gmin w dolinie Odry i Nysy Łużyckiej - Gubin, Cybinka, Maszewo. Z terenu gminy Maszewo włączono do parku krajobrazowego części obrębów wsi: Połęcko, Rybaki, Miłów i Bytomiec.

Wg danych GUS za 2015 r., gminę zamieszkuje 2919 osób, czyli ok. 5 % populacji powiatu. Gęstość zaludnienia wynosi tylko 14 M/km². Strukturę osadniczą tworzy 15 sołectw: Bytomiec, Chlebów, Gęstowice, Granice, Korczyców, Lubogoszcz, Maszewo, Miłów, Połęcko, Radomicko, Rybaki, Rzeczyca, Skarbona, Skórzyn, Trzebiechów-Siedlisko, obejmujących 23

miejsowości.

Gmina sąsiaduje:

- od zachodu z gminą Cybinka,
- od północy z gminą Torzym,
- od wschodu z od wschodu z gminą Bytnica,
- od południa z gminami Gubin i Krosno Odrzańskie.

Jednostki osadnicze gminy łączy sieć dróg gminnych o długości 58 km i 5 odcinków dróg powiatowych. Przez tereny gminy przebiegają również odcinki dróg: krajowa nr 29 relacji Zielona Góra –Świecko i wojewódzka nr 138 relacji Gubin– Połębko – Maszewo – Torzym – Sulęcín.

Według podziału fizycznogeograficznego Jerzego Kondrackiego, gmina położona jest w granicach makroregionu Pojezierze Lubuskie, na pograniczu mezoregionów: Dolina Śródkowej Odry, która obejmuje południowy fragment gminy związany z pradoliną Odry systemem płaskich teras, oraz Równina Torzymska zajmująca środkowy i północny obszar gminy, położona na wysokości 60 – 100 m n. p. m., z rozległymi terenami równin piaszczysto – sandrowych, porozcinanych rynnami i dolinami rzeki Ilanki, Pliszki i Gryżyny. Obszar całej gminy położony jest w obrębie rzędnych terenu 40 – 124 m n.p.m. Charakterystycznym elementem krajobrazu jest spiętrzony ciąg moreny czołowej Wału Cybinkowsko – Lubogowskiego, o przebiegu NW – SE, górujący o 50 – 60 m nad otaczający teren. Najwyższe jego wzniesienie to „Strażnica” – 124 m n.p.m., położona na północ od Gęstowic. Gmina w całości położona jest w zlewni rzeki Odry, która wraz z rzeką Pliszką wyznaczają południową i północną granicę administracyjną gminy. Pozostałą sieć hydrograficzną tworzą: Konotop, Lińska Struga i Kanał Krzesiński oraz liczne bezimienne cieki płynące w rynnach polodowcowych oraz w dolinie rzeki Odry. Wody stojące zajmują ponad 300 ha powierzchni, na którą składają się jeziora i stawy sztuczne, położone głównie w rynnach polodowcowych. Największe zbiorniki wodne to: Trzebisz, Graniczne, Klepacz, Długi Staw, Diabelski Staw oraz starorzecza Odry.

Obszar gminy jest mało zasobny w surowce mineralne. Występujące pospolite kruszywa naturalne - piaski i żwiry, a także torfy, eksploatowane są w niewielkim stopniu dla potrzeb lokalnych. Udokumentowanymi złożami surowców są złoża węgla brunatnego „Cybinka” i „Sądów” (nieeksploatowane) oraz złoża ropy w Rybakach i gazu w Połębku, objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Historycznie tereny gminy związane są z ziemią krośnieńską, która w XI i XII w. odgrywała kluczową rolę w systemie obronnym zachodniej granicy Polski. Na przestrzeni wieków była to ziemia pogranicza, często nękana najazdami sąsiedzkimi i zmieniająca przynależność. Leżała m.in. w granicach: monarchii Piastów, księstwa głogowskiego, Nowej Marchii, Brandenburgii, Prus, Niemiec, a od 1945 r. w obecnych granicach Polski.

Większość wsi w gminie posiada średniowieczną metrykę. Chlebów, Gęstowice, Korczyców, Rzeczyca, Skórzyn, Radomicko i Trzebiechów – w dokumentach źródłowych wymieniane są po raz pierwszy w 1308 r. Wcześniejsze przekazy źródłowe wspominają Lubogoszcz - 1264 r., Rybaki wzmiankowane są w 1259 r., historia Połęcka sięga 1277 r., a Miłowa 1376 r. Natomiast pierwsza wzmianka o dobrach w Maszewie pojawia się w 1251 r. W przeszłości obszar obecnej gminy był podzielony na szereg majątków rycerskich, które często zmieniały właścicieli.

Wykształcony na przestrzeni wieków dorobek kultury materialnej, którego zasoby przetrwały w gminie do czasów obecnych jest wyrazem troski władz samorządowych, aby poznały je kolejne pokolenia, dają również podstawę do kreowania nowych propozycji turystycznych, promocyjnych i generujących wzmacnianie lokalnych więzi społecznych.

2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Nadrzędnym celem *Programu opieki nad zabytkami gminy Maszewo na lata 2017-2020* jest ukierunkowanie działań samorządu gminnego na poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy. Szczegółowe cele wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Cele te określone zostały następująco:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami – zadania i kompetencje organu gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. spraw kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446), która nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) prawo utworzenia przez radę gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii konserwatora zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16),
- b) obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19),
- c) obowiązek uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20),
- d) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22, ust. 4),
- e) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem oraz powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32, ust. 1, pkt 3 i ust. 2),
- f) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33, ust. 1 i 2),
- g) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego gmina posiada tytuł prawny (art. 71, ust. 1 i 2)
- h) prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętych uchwałach, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 81),
- i) obowiązek sporządzenia przez wójta gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87, ust. 1).
- j) obowiązek sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87, ust. 5).

4. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte zostały w szeregu dokumentach:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zmianami)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Zgodnie z art. 5, art. 6 ust. 1 Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego, zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju oraz stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa art. 86 ustawy.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w kraju, określa politykę zarządzania zabytkami, wyznacza główne zadania państwa i właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony i opieki nad zabytkami, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, formy ochrony zabytków.

Ochrona zabytków (art. 4) polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu m.in.:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków, ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi za granicę.

W art. 5 zdefiniowane zostało pojęcie opieki nad zabytkami, która sprawowana jest przez właściciela lub posiadacza zabytku. Polega ona w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku wraz z jego otoczeniem w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ze względu na bardzo zróżnicowany charakter obiektów, które mogą być zabytkami, w art. 6 przedstawiono przykładowe wyliczenie z podziałem na zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa,

działami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności: dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, materiałami bibliotecznymi, instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności: pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, reliktnymi działalnościami gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wyróżnia (w art. 7) następujące formy ochrony:

- 1) wpis do rejestru zabytków,
- 2) uznanie za pomnik historii,
- 3) utworzenie parku kulturowego,
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446)

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. spraw kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1232)

Ustawa określa, że przy sporządzaniu prognozy oddziaływania na środowisko należy dokonać analizy i oceny oddziaływania m.in. na obiekty zabytkowe. W przypadku odstępiania od

przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, ustawa nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia obszary mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r., poz. 199)

Zapisy ustawy określają, iż podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy oraz ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego należy uwzględnić obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ustawa nakłada na samorządy obowiązek zawiadomienia konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studium i planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględnienia wniosków konserwatorskich oraz uzgodnienia dokumentów.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015, poz. 1651)

Zgodnie z art. 83 a, ust. 1 ustawy, zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków - wojewódzki konserwator zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2015 r., poz. 782)

Ustawa określa (w art. 13), iż pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, stanowiącej własność jednostki samorządu terytorialnego i Skarbu Państwa (za wyjątkiem nieruchomości będących we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych). Zgodnie z art. 29, jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z niej, można nałożyć na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej obiektów zabytkowych. Przy sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, ustaloną cenę obniża się o 50 % (art. 68). Właściwy organ, może za zgodą odpowiednio wojewody, rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. Nr z 2016 r., poz. 290)

Art. 5 ust. 1, pkt 7 oraz ust. 2.

Obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Art. 30 ust. 2.

Do zgłoszenia robót budowlanych należy dołączyć, w zależności od potrzeb, pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 30 ust. 7.

Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 39 ustawy określa, iż:

- prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia konserwatora zabytków,
- pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków,
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów nie wpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

5. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

5.1.1. Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004-2013 wraz z uzupełnieniem na lata 2004-2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21.09.2004 r.)

Głównym celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywną ochronę zabytków. Wśród kierunków działań wymieniono kompleksową rewaloryzację obiektów zabytkowych, ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, promocję potencjału kulturowego regionów.

Instrumentem realizacji strategii jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Wśród najważniejszych celów strategicznych państwa z sferze ochrony zabytków wymieniono:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,

- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służb konserwatorskich,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zachowania zabytków nieruchomych.

5.1.2. Strategia rozwoju kraju 2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25.09.2012 r.)

Strategia rozwoju kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, zakłada poprawę dostępu do wiedzy o dziedzictwie kulturowym, a w efekcie wzrost świadomości społecznej w związku z postulowanym upowszechnieniem wykorzystania technologii cyfrowych. Wprowadzeniu odpowiednich standardów świadczenia usług publicznych oraz zwiększeniu ich dostępności służyć będzie szersze i bardziej kompleksowe wykorzystanie technologii informatycznych i komunikacyjnych oraz rozwój niezbędnej do tego infrastruktury, w tym usług kulturalnych (digitalizacja zasobów kultury i dziedzictwa narodowego).

Działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego są również ważnym czynnikiem rozwoju i podnoszenia atrakcyjności miast, wpływają na budowanie silnej pozycji ośrodków miejskich.

5.1.3. Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 26.03.2013 r.)

Głównym celem *Strategii rozwoju kapitału społecznego* jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. Głównemu celowi przyporządkowano cztery cele szczegółowe, wśród których czwarty, „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej” odnieść można do ochrony dziedzictwa kulturowego. Wśród kierunków działań wymienia się:

- tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizację, cyfrową rekonstrukcję i udostępnianie dóbr kultury.

W *Strategii* podnosi się również kwestię aktywnego udziału społeczeństwa w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

5.1.4. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 przyjęty został Uchwałą Rady Ministrów Nr 125/2014 z dnia 24.06.2014 r.

W *Krajowym programie* dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

- organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
- stanu zachowania zabytków, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
- komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków.

W przyjętym dokumencie określony został cel główny, jakim jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków. Celowi głównemu przyporządkowano cele szczegółowe i kierunki działania.

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce. Cel ten będzie realizowany poprzez:

- porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych,
- przygotowanie ratyfikacji *Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego*,
- wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych,
- wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego,
- opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych,
- opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków,
- realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków. Cel ten będzie realizowany poprzez:

- zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach,
- wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków, a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną,
- podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków,
- merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji. Cel ten realizowany będzie poprzez:

- przygotowanie ratyfikacji *Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Faro 2005,
- budowanie świadomości społecznej dotyczącej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania tożsamości narodowej i społeczności lokalnych,
- promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu,
- zwiększenie i ułatwienie dostępu do zasobu dziedzictwa.

5.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa

5.2.1. Strategia rozwoju województwa lubuskiego

Przyjęta przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXII/319/12 z dnia 19 listopada 2012 r. zaktualizowana *Strategia rozwoju województwa lubuskiego 2020* określa główne cele rozwoju województwa i działania samorządu wojewódzkiego, wśród których uwzględniono zachowanie wartości środowiska kulturowego.

Głównym celem *Strategii* jest wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego do wzrostu jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenia spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem. Będzie on realizowany przy pomocy czterech celów strategicznych, którym podporządkowano cele operacyjne.

W ramach celu strategicznego „Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna” określony został cel operacyjny „Rozwój potencjału turystycznego województwa”, który ma być realizowany m.in. w oparciu o zachowane dziedzictwo kulturowe.

W ramach celu strategicznego „Region efektywnie zarządzany” sformułowany został cel operacyjny „Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej”. Cel ten realizowany będzie m.in. przez następujące kierunki działań:

- Wspieranie inicjatyw na rzecz umacniania więzi regionalnych, w tym poprzez:
 - wykorzystywanie potencjału kulturowego i lokalnych tożsamości w rozwoju regionalnym,
 - ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu,
 - propagowanie etosu Małej Ojczyzny oraz poczucia wspólnoty wśród mieszkańców regionu.
- Propagowanie lubuskiego dorobku kulturalnego, naukowego, społecznego i gospodarczego;
 - promocja wybitnych Lubuszan i ich dorobku,
- popularyzacja historii Ziemi Lubuskiej i badań naukowych związanych z regionem.

5.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego

Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego przyjęta została przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXII/191/12 z dnia 21 marca 2012 r. Część I „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego. Koncepcja rozwoju regionu”, rozdz. 2 „Diagnoza systemu powiązań wewnętrznych”, pkt 2.3. „Strefa kulturowa” zawiera charakterystykę zasobów zabytkowych województwa lubuskiego. W tabeli przedstawiono zestawienie ilościowe zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Zaprezentowano najcenniejsze zabytki

województwa lubuskiego, charakterystyczne dla poszczególnych epok z podziałem na kategorie:

- 1) założenia urbanistyczne,
- 2) założenia ruralistyczne,
- 3) architektura sakralna; wśród najcenniejszych obiektów, z terenu gminy Maszewo, wymieniono barokowy kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Gęstowicach oraz kościół p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Rzeczycy,
- 4) architektura rezydencjonalna,
- 5) architektura obronna,
- 6) budynki użyteczności publicznej,
- 7) parki,
- 8) cmentarze,
- 9) architektura przemysłowa i zabytki techniki,
- 10) zabytki ruchome,
- 11) zasoby archeologiczne.

Omówiono stan zachowania poszczególnych kategorii zabytków. Podkreślono wartość tożsamości regionalnej. Oparta na tradycji regionalnej i najważniejszych cechach wyróżniających region terytorialnie, historycznie, społecznie i kulturowo jest ważnym elementem dziedzictwa kulturowego.

W części II „Plan struktury funkcjonalno-przestrzennej. Kierunki polityki przestrzennej”, rozdz. 12 „Strefa kulturowa” przedstawiono działania, mające na celu praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego:

- systematyczne aktualizowanie informacji o zabytkach regionu przez uzupełnianie portalu internetowego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- włączenie systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w procesy gospodarcze i rynkowe w drodze kompromisu między zasadami ochrony a wymogami i prawami ekonomii,
- aktywne przyciąganie inwestorów dla zagospodarowania zabytków poprzez stosowanie zachęt inwestycyjnych, skuteczną pomoc publiczną i kreowanie partnerstwa publiczno-prywatnego,
- poszerzanie ofert turystycznych na bazie dziedzictwa kulturowego poprzez szerokie udostępnianie zabytków (szlaki kulturowe), łączenie różnych imprez z miejscowymi obiektami zabytkowymi,
- wspieranie turystyki wiejskiej opartej m.in. o gospodarstwa agroturystyczne,
- kreowanie symbolicznego wizerunku miejscowości przez określony, charakterystyczny zabytek, czy element dziedzictwa niematerialnego,
- kontynuowanie owocnego współdziałania wojewódzkiego urzędu konserwatorskiego i władz samorządowych w organizowaniu Dni Ochrony Zabytków i Europejskich Dni Dziedzictwa,
- poszerzanie zakresu społecznej edukacji przez wspieranie lokalnych inicjatyw związanych z

popularyzowaniem dziedzictwa kulturowego,

- poszerzanie edukacji dzieci i młodzieży ukierunkowanej na kształcenie patriotyzmu lokalnego w formie „małej ojczyzny” z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- promowanie i wspieranie wszelkich inicjatyw zmierzających do wykorzystania dziedzictwa kulturowego (turystyka, zagospodarowanie zabytków), a przez to aktywizacja lokalnych społeczności, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwoju alternatywnych źródeł dochodu, szczególnie na wsi,
- wspieranie działań popularyzatorskich w atrakcyjny sposób – lokalne wydarzenia z przeszłości (muzea) oraz wiedzę o dawnych rzemiosłach, zajęciach, obyczajach, kuchni wiejskiej itp.,
- wspieranie muzeów w działaniach popularyzujących, poprzez wystawy i imprezy, walory dziedzictwa kulturowego, lokalną tradycję i historię.

Wśród działań, mających na celu ochronę krajobrazu kulturowego województwa wymieniono:

- eliminację szkodliwych deformacji krajobrazu kulturowego i zapobieganie nowym zagrożeniom,
- dbałość o stan środowiska przyrodniczego,
- aktualizację bazy informacyjnej o zabytkach,
- podjęcie działań w celu zagospodarowania obiektów nieużytkowanych.

Skuteczna realizacja zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami rodzi konieczność podejmowania profesjonalnych działań marketingowych, odpowiadających wymogom współczesnego rynku. Powinny one obejmować takie zagadnienia jak: organizacja systemu informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego, oferta turystyczno-kulturowa, oferta gospodarcza w sferze zabytków.

W celu ochrony krajobrazu kulturowego zaproponowano utworzenie nowych szlaków turystycznych w oparciu o zasoby kulturowe i obszary przyrodnicze.

Jako działania priorytetowe wymieniono:

- opracowanie interdyscyplinarnych, merytorycznych i finansowych długofalowych programów z uwzględnieniem aktywności społeczności lokalnej; w celu zdiagnozowania środowiska kulturowego i przyrodniczego, stanu zachowania, pełnionych funkcji i wskazania ich walorów i konfliktów, a także określenia optymalnych sposobów ochrony i możliwości adaptacji do nowych funkcji,
- wspomaganie społeczności lokalnej w tworzeniu nowych miejsc pracy np. w agroturystyce, wytwarzaniu produktów regionalnych, zajazdów z kuchnią regionalną, szczególnie w obiektach zabytkowych,
- tworzenie zespołów gospodarczych związanych z obsługą turystyczną,
- współpraca międzyregionalna wynikająca z historycznych uwarunkowań,
- wypracowanie metod zwiększenia zaangażowania sektora prywatnego w rewaloryzację

obiektów zabytkowych znajdujących się na szlakach turystycznych z możliwością ich adaptacji na cele turystyczne, takie jak: małe muzea, hotele, restauracje itp.,

- aktywny udział w integralnych programach mających na celu kształtowanie regionalnej przestrzeni z przestrzenią europejską związaną z tworzeniem wspólnych szlaków turystycznych i krajoznawczych,
- ścisła współpraca samorządów każdego szczebla, a szczególnie gmin zainteresowanych tworzeniem tras łączących regiony.

5.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego

Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013-2016 przyjęty został przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXXVI/399/13 z dnia 15 kwietnia 2013 r.

Myślą przewodnią opracowania *Programu* było uznanie potrzeby zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego czynnika wpływającego na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej. Program określił stan, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami, wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych założeń organizacyjnych, finansowych, edukacyjnych i promocyjnych. Wyznaczono cztery priorytety:

- 1) ochrona i kształtowanie dziedzictwa kulturowego w województwie lubuskim,
- 2) rozwój badań naukowych, w tym działań na rzecz współpracy instytucjonalnej i społecznej w zakresie ochrony dziedzictwa,
- 3) ochrona wartości niematerialnych, w tym kreowanie tożsamości oraz identyfikacji,
- 4) włączenie dziedzictwa kulturowego w procesy społeczno-gospodarcze, rozwój turystyki.

6. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

6.1. Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków

Do najcenniejszych zabytków na terenie gminy wpisanych do rejestru zabytków należą:

GĘSTOWICE

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. Wniebowzięcia NMP, 1696-1703 r.

Rejestr zabytków nr 470 z dnia 20.05.1963 r.

KORCZYCÓW

RUINA KOŚCIOŁA z historycznym otoczeniem, XV w.

Rejestr zabytków nr 736 z dnia 15.01.1964 r.

LUBOGOSZCZ

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. MB Częstochowskiej z otoczeniem, dz. 61, k. XIX w.

Rejestr zabytków nr L-513/A z dnia 20.07.2012 r.

MASZEWO

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki par. p.w. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika, XV w., 1914 r.

Rejestr zabytków nr 748 z dnia 15.01.1964 r.

RYBAKI

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, 1677 r.

Rejestr zabytków nr L-491/A z dnia 15.01.1964 r.

Na terenie gminy Maszewo w rejestrze zabytków figuruje ponadto nieistniejąca już ruina kościoła w Trzebiechowie, wymagająca wykreślenia z tegoż rejestru.

6.2. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków

BYTOMIEC

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

CHLEBÓW

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY, XIII w., 1308 r. - pierwsza wzmianka

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX w.

GĘSTOWICE

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY, XIII w., 1308 r. - pierwsza wzmianka

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA P.W. WNIEBOWZIECIA NMP:

a. kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki fil., nr 7, 1696-1703 r.,

b. cmentarz przykościelny, XVII w.

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

a. park, XIX w.,

b. brama wjazdowa, XIX w.,

c. gorzelnia z domem gorzelnianego, XIX w.,

d. chlewnia, XIX w.,

e. stodoła, chlewnia, mieszkanie, XIX w.,

f. stodoła, chlewnia, mieszkanie, XIX w.,

g. stajnia, XIX w.

SZKOŁA, ob. dom nr 11, pocz. XX w.

DOM NR 57, pocz. XX w.

GRANICE

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

ZESPÓŁ SZKOŁY, ob. ośrodek wypoczynkowy:

- a. szkoła, ob. ośrodek wypoczynkowy nr 35, ok. 1910 r.
- b. budynek szkolny, ob. ośrodek wypoczynkowy, ok. 1910 r.

DOM NR 1, pocz. XX w.

KORCZYCÓW

RUINA KOŚCIOŁA z historycznym otoczeniem, XV w.

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

LUBOGOSZCZ

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY, 1264 r.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA P.W. MB CZĘSTOCHOWSKIEJ:

- a. kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. MB Częstochowskiej z otoczeniem, dz. 61, k. XIX w.,
- b. plebania nr 8, k. XIX w.

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX w.

MASZEWO

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY, XII w., 1251 r. – pierwsza wzmianka

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA P.W. ŚW. WOJCIECHA BISKUPA I MĘCZENNIKA:

- a. kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki par., XV w., 1914 r.,
- b. cmentarz przykościelny, XVI w.

CMENTARZ EWANGELICKI (tzw. polny), ob. katolicki, XIX w.

CMENTARZ EWANGELICKI (tzw. leśny), XIX w.

DOM NR 65, 1908 r.

MIŁÓW

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

PLISZKA

ZESPÓŁ STACJI KOLEJOWEJ:

- a. stacja kolejowa z magazynem i częścią mieszkalną, 2 poł. XIX w.

POŁĘCKO

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

RADOMICKO

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

SZKOŁA, ob. kaplica, nr 29, ok. 1910 r.

DOM NR 30, 2 poł. XIX w.

RYBAKI

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA:

a. kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki fil., 1677 r.,

b. cmentarz przykościelny, XVII w.

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX w.

DOM NR 51, 1911 r.

DOM NR 77, pocz. XX w.

RZECZYCA

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika z historycznym otoczeniem, nr 23, 1732 r.

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

ZESPÓŁ PAŁACOWY:

a. pałac nr 26, 1 poł. XIX w., rozbud. XIX/XX w.,

b. park, 1 poł. XIX w.

SKARBONA

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX w.

DOM NR 3, pocz. XX w.

SKÓRZYN

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX w.

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX w.

TRZEBIECHÓW

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

a. rządówka nr 27, 2 poł. XIX w.,

b. stajnia – obora, 2 poł. XIX w.,

c. dwojak nr 23, 2 poł. XIX w.,

d. trojak nr 24, 2 poł. XIX w.,

e. czworak nr 28, 2 poł. XIX w.,

f. dom ogrodnika nr 1, 2 poł. XIX w.,

g. park, XVIII-XIX w.

6.3. Zabytki ruchome

Na terenie gminy Maszewo zabytki ruchome to głównie wyposażenie i wystrój obiektów sakralnych. Wyposażenie kościołów skromne, w większości współczesne. Zachowane częściowo oryginalne elementy stolarskie, m.in. dekorowane empory w kościele p.w. Wniebowzięcia NMP w Gęstowicach oraz w kościele p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rybakach. Z pojedynczych obiektów wyposażenia na uwagę zasługuje barokowa ambona w

kościół w Gęstowicach oraz wchodzące w skład wyposażenia kościoła w Rybakach: ołtarz boczny z 2 poł. XVIII w., barokowy zamek do drzwi i dzwon z 1667 r.

6.4. Zabytki archeologiczne

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. 96.120.564 z dnia 9 października 1996 r.) uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zgodnie z definicją zastosowaną w ustawie o ochronie i opiece nad zabytkami zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23.07.2003 r., Dz. U. z 24.10.2014 r., poz. 1446).

Dziedzictwo archeologiczne jest bogactwem kulturowym pozostawionym nam przez przeszłe pokolenia ludzkości, które zamieszkiwały dawniej naszą planetę. Składają się na nie wszelkie materialne ślady ludzkiej egzystencji pozostawione na ziemi, pod ziemią czy w wodzie. Mogą one mieć postać opuszczonych budowli i ich pozostałości, urządzeń osadniczych (np. palenisk, pieców garncarskich, studni, jam zasobowych), cmentarzysk, pól bitewnych, miejsc kultu i warstw ziemi powstałych w wyniku działalności człowieka wraz z wszelkimi przedmiotami z nimi związanymi. Źródła archeologiczne stanowią nieodnawialny depozyt przekazany nam przez przeszłe pokolenia, depozyt, który jesteśmy zobowiązani chronić, mądrze i oszczędnie wykorzystywać dla dobra ogółu i w możliwie jak najmniej uszczuplonym stanie przekazać przyszłym pokoleniom. Zachowanie dziedzictwa archeologicznego jest ważne dla wszystkich: dla naukowców (archeologów), którzy badając je odtwarzają przeszłość; dla turystów, którzy czerpią wrażenia kontaktu z przeszłością odwiedzając udostępnione do zwiedzania stanowiska archeologiczne, dla młodzieży szkolnej, która zyskuje zrozumienie dziejów ludzkości odwiedzając wystawy muzealne, dla wszystkich, którym dziedzictwo archeologiczne dostarcza odczucia posiadania głębokich korzeni naszej obecnej kultury, którzy z dziedzictwa archeologicznego czerpią poczucie swojej tożsamości kulturowej i związku emocjonalnego z danym miejscem lub regionem.

6.4.1. Wykaz stanowisk archeologicznych

Obszar gminy Maszewo został rozpoznany archeologicznie w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). AZP to program badawczy obejmujący swym zasięgiem terytorium całej Polski. Pozwala na dokładne rozpoznanie zasobów archeologicznych. W swych założeniach obejmuje bowiem kilka etapów badawczych: 1. kwerendę archiwalną w muzeach, instytucjach

publicznych i publikacjach, 2. badania powierzchniowe.

Należy jednak pamiętać, że baza danych AZP jest bazą otwartą. Dołączane są do niej ciągle nowe informacje pochodzące z kolejnych badań czy też weryfikacji badań wcześniejszych. W związku z powyższym dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Dotychczas na omawianym terenie zewidencjonowano 207 stanowisk archeologicznych. Poniżej zaprezentowano tabelkę prezentującą zasoby dziedzictwa archeologicznego z terenu gminy Maszewo z uwzględnieniem podziału na fakty osadnicze:

L.p.	Miejscowość	Nr stan. w miejscowości	Nr stan. na obszarze	Funkcja	Chronologia	Rejestr uwagi	obszar
1	Gęstowice	1	1	pkt osadn. pkt osadn. pkt osadn.	pradzieje wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-08
2	Gęstowice	2	2	pkt osadn. ślad osadn.	halsztat, kultura łużycka późne średniowiecze		57-08
3	Gęstowice	3	3	ślad osadn. osada	pradzieje późne średniowiecze		57-08
4	Gęstowice	4	4	ślad osadn. ślad osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
5	Gęstowice	5	5	ślad osadn. ślad osadn. ślad osadn.	pradzieje wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-08
6	Gęstowice	6	6	pkt osadn. pkt osadn.	epoka brązu, kultura łużycka okres wpływów rzymskich		57-08
7	Gęstowice	7	7	ślad osadn. ślad osadn.	okres wpływów rzymskich późne średniowiecze-okres nowożytny		57-08
8	Gęstowice	8	8	ślad osadn. ślad osadn. ślad osadn.	pradzieje wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-08
9	Gęstowice	9	9	pkt osadn. ślad osadn.	halsztat, kultura łużycka późne średniowiecze		57-08
10	Gęstowice	10	10	ślad osadn.	neolit		57-08

				pkt osadn. osada śląd osadn.	kultura łużycka wczesne średniowiecze późne średniowiecze		
11	Rzeczyca	?	11	śląd osadn. śląd osadn. śląd osadn.	neolit /kultura amfor kulistych?/ pradzieje późne średniowiecze		57-08
12	Gęstowice	11	16	śląd osadn. śląd osadn	pradzieje późne średniowiecze		57-08
13	Gęstowice	12	17	śląd osadn. śląd osadn	pradzieje późne średniowiecze		57-08
14	Rzeczyca	?	18	pkt osadn.	późne średniowiecze		57-08
15	Rzeczyca	1	19	pkt osadn. osada	neolit /kultura amfor kulistych?/ późne średniowiecze		57-08
16	Rzeczyca	2	20	śląd osadn. pkt osadn.	wczesne średniowiecze? późne średniowiecze		57-08
17	Rzeczyca	3	21	śląd osadn.	późne średniowiecze		57-08
18	Rzeczyca	4	22	śląd osadn. śląd osadn	pradzieje późne średniowiecze		57-08
19	Rzeczyca	5	23	śląd osadn. śląd osadn	pradzieje późne średniowiecze		57-08
20	Rzeczyca	6	24	pkt osadn.	późne średniowiecze		57-08
21	Rzeczyca	7	25	śląd osadn. pkt osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
22	Gęstowice	14	39	osada śląd osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
23	Gęstowice	15	47	pkt osadn. śląd osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
24	Gęstowice	16	48	osada śląd osadn. śląd osadn. śląd osadn.	pradzieje wczesne średniowiecze wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-08
25	Gęstowice	17	49	osada	okres wpływów rzymskich		57-08

				śląd osadn.	późne średniowiecze		
26	Korczyców	1	50	pkt osadn. pkt osadn. pkt osadn. śląd osadn.	epoka brązu, kultura łużycka okres wpływów rzymskich pradzieje późne średniowiecze		57-08
27	Korczyców	2	51	pkt osadn. pkt osadn. pkt osadn. śląd osadn.	okres wpływów rzymskich pradzieje wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-08
28	Korczyców	3	52	pkt osadn. pkt osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
29	Korczyców	4	53	śląd osadn.	epoka kamienia		57-08
30	Gęstowice	18	54	śląd osadn. śląd osadn.	kultura łużycka późne średniowiecze		57-08
31	Gęstowice	19	55	pkt osadn. śląd osadn. śląd osadn.	pradzieje wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-08
32	Gęstowice	20	56	śląd osadn. pkt osadn. śląd osadn.	neolit? okres wpływów rzymskich późne średniowiecze		57-08
33	Gęstowice	21	57	pkt osadn. pkt osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
34	Gęstowice	22	58	pkt osadn. śląd osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
35	Gęstowice	23	59	pkt osadn. śląd osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
36	Gęstowice	24	60	pkt osadn. śląd osadn.	okres wpływów rzymskich? późne średniowiecze		57-08
37	Gęstowice	25	61	pkt osadn.	pradzieje późne średniowiecze		57-08
38	Gęstowice	26	62	pkt osadn.	pradzieje		57-08
39	Gęstowice	27	63	pkt osadn.	halsztat, kultura łużycka		57-08
40	Gęstowice	28	64	pkt osadn.	pradzieje		57-08

				śląd osadn.	późne średniowiecze		
41	Rzeczyca	-	65	cmentarzysko	?	arch.	57-08
42	Gęstowice	-	66	cmentarzysko	epoka brązu, kultura łużycka	arch.	57-08
43	Gęstowice	-	67	cmentarzysko	okres wpływów rzymskich	arch.	57-08
44	Trzebiechów	1	1	śląd osadn. śląd osadn.	okres wpływów rzymskich późne średniowiecze –okres nowożytny		57-09
45	Trzebiechów	2	2	śląd osadn.	późne średniowiecze –okres nowożytny		57-09
46	Trzebiechów	3	3	śląd osadn. śląd osadn. śląd osadn.	epoka kamienia epoka brązu, kultura łużycka późne średniowiecze		57-09
47	Trzebiechów	4	4	śląd osadn.	późne średniowiecze		57-09
48	Trzebiechów	5	5	śląd osadn. śląd osadn.	wczesne średniowiecze ? późne średniowiecze		57-09
49	Trzebiechów	6	6	śląd osadn. śląd osadn. śląd osadn.	pradzieje wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-09
50	Trzebiechów	7	7	śląd osadn. śląd osadn. śląd osadn.	pradzieje epoka brązu, kultura łużycka późne średniowiecze		57-09
51	Trzebiechów	8	8	śląd osadn. śląd osadn.	epoka brązu, kultura łużycka późne średniowiecze –okres nowożytny		57-09
52	Trzebiechów	9	9	śląd osadn. śląd osadn.	wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-09
53	Radomicko	21	10	śląd osadn. pkt osadn. śląd osadn.	pradzieje wczesne średniowiecze późne średniowiecze		57-09
54	Radomicko	22	11	śląd osadn. cmentarzysko	epoka kamienia okres wpływów rzymskich	arch.	57-09
55	Radomicko	23	12	cmentarzysko grób	epoka brązu, kultura łużycka kultura łużycka	arch.	57-09
56	Radomicko	24	13	osada osada	epoka kamienia kultura łużycka	arch.	57-09

57	Trzebiechów	-	14	znal. luźne	?	arch.	57-09
58	Trzebiechów	-	15	cmentarzysko kurhanowe	epoka brązu	arch.	57-09
59	Trzebiechów	-	16	cmentarzysko	epoka brązu	arch.	57-09
60	Trzebiechów	10	17	kopce ziemne	?		57-09
61	Bytomiec	3	1	cmentarzysko	kultura łużycka		58-07
62	Bytomiec	4	2	cmentarzysko?	epoka brązu, kultura łużycka		58-07
63	Bytomiec	5	3	cmentarzysko?	epoka brązu, kultura łużycka		58-07
64	Bytomiec	7	22	cmentarzysko	halsztat, kultura łużycka	arch.	58-07
65	Rybaki	5	1	?	późne średniowiecze		58-08
66	Rybaki	12	2	osada?	epoka brązu, kultura łużycka		58-08
67	Rybaki	11	3	osada?	epoka brązu, kultura łużycka		58-08
68	Rybaki	13	4	osada?	halsztat, kultura łużycka		58-08
69	Rybaki	14	5	?	późne średniowiecze		58-08
70	Rybaki	18	6	osada? osada?	kultura łużycka? wczesne średniowiecze?		58-08
71	Miłów	1	7	cmentarzysko?	epoka brązu, kultura łużycka		58-08
72	Miłów	2	8	? ? ?	kultura łużycka wczesne średniowiecze późne średniowiecze		58-08
73	Miłów	3	9	cmentarzysko?	halsztat, kultura łużycka		58-08
74	Miłów	4	10	cmentarzysko?	epoka brązu, kultura łużycka		58-08
75	Miłów	5	11	cmentarzysko?	epoka brązu, kultura łużycka		58-08
76	Miłów	6	12	?	kultura łużycka?		58-08
77	Miłów	7	13	?	laten, kultura łużycka		58-08
78	Miłów	8	14	osada?	okres wpływów rzymskich?		58-08
79	Bytomiec	1	15	cmentarzysko?	epoka brązu, kultura łużycka		58-08
80	Bytomiec	2	16	cmentarzysko?	epoka brązu, kultura łużycka		58-08
81	Rybaki	4	17	osada?	późne średniowiecze		58-08
82	Granice	1	18	osada	halsztat-laten, kultura łużycka		58-08
83	Granice	2	19	osada	laten		58-08
84	Granice	3	20	osada?	wczesna epoka brązu?		58-08
85	Granice	4	21	osada?	halsztat-laten, kultura łużycka		58-08

86	Granice	5	22	osada?	neolit?		58-08
87	Granice	6	23	osada?	laten		58-08
88	Granice	7	24	śląd osadn. śląd osadn.	wczesna epoka brązu średniowiecze		58-08
89	Granice	8	25	osada? osada?	halsztat-laten, kultura łużycka. średniowiecze		58-08
90	Granice	9	26	osada? osada?	okres wpływów rzymskich? średniowiecze		58-08
91	Granice	10	27	śląd osadn. śląd osadn.	wczesna epoka brązu? średniowiecze		58-08
92	Granice	11	28	obozowisko? osada? osada? osada?	epoka kamienia neolit wczesne średniowiecze średniowiecze		58-08
93	Granice	12	29	osada? osada?	wczesna epoka brązu średniowiecze		58-08
94	Granice	13	30	osada?	kultura łużycka		58-08
95	Granice	14	31	cmentarzysko? osada?	epoka brązu, kultura łużycka średniowiecze		58-08
96	Skarbona	1	32	osada?	wczesna epoka brązu		58-08
97	Skarbona	2	33	osada osada	okres wpływów rzymskich? wczesne średniowiecze		58-08
98	Skarbona	3	34	śląd osadn. osada?	pradzieje wczesne średniowiecze		58-08
99	Granice	15	35	obozowisko	paleolit		58-08
100	Granice	16	36	osada? śląd osadn.	neolit okres nowożytny		58-08
101	Granice	17	37	osada osada?	neolit? średniowiecze- okres nowożytny		58-08
102	Granice	18	38	śląd osadn. osada?	neolit? średniowiecze- okres nowożytny		58-08
103	Granice	19	39	osada?	okres wpływów rzymskich		58-08

				osada?	średniowiecze		
				osada?	okres nowożytny		
104	Skarbona	4	40	osada?	neolit?		58-08
				osada?	wczesne średniowiecze		
105	Skarbona	5	41	ślad osadn.	epoka kamienia		58-08
				ślad osadn.	laten		
106	Skarbona	6	42	osada?	okres wpływów rzymskich?		58-08
				osada?	wczesne średniowiecze		
107	Skarbona	7	43	osada?	laten		58-08
108	Radomicko	I/1	I/1	grodzisko	wczesne średniowiecze		58-09
109	Radomicko	I/2	1/2	osada przyrodowa	wczesne średniowiecze		58-09
110	Radomicko	II	2	osada?	wczesne średniowiecze		58-09
111	Radomicko	III	3	osada?	neolit		58-09
				osada?	średniowiecze		
112	Radomicko	IV	4	obozowisko?	epoka kamienia		58-09
				osada?	wczesne średniowiecze?		
				osada?	średniowiecze		
113	Radomicko	V	5	obozowisko?	mezolit?		58-09
114	Radomicko	VI	6	obozowisko	paleolit?		58-09
115	Radomicko	VII	7	obozowisko?	mezolit?		58-09
116	Radomicko	VIII	8	osada?	neolit?		58-09
117	Radomicko	IX	9	obozowisko?	epoka kamienia		58-09
				osada?	wczesne średniowiecze		
118	Radomicko	X	10	osada?	neolit		58-09
				osada?	wczesne średniowiecze		
				osada?	średniowiecze		
119	Radomicko	XI	11	osada?	neolit		58-09
				osada?	wczesne średniowiecze		
120	Lubogoszcz	I	12	obozowisko?	paleolit		58-09
				osada?	średniowiecze		
				osada?	okres nowożytny		
121	Lubogoszcz	II	13	osada?	wczesne średniowiecze		58-09
				osada?	średniowiecze		

122	Lubogoszcz	III	14	? osada?	epoka kamienia średniowiecze		58-09
123	Lubogoszcz	IV	15	osada? osada? osada?	epoka kamienia okres wpływów rzymskich średniowiecze		58-09
124	Lubogoszcz	V	16	osada? osada? osada?	wczesna epoka brązu wczesne średniowiecze średniowiecze		58-09
125	Lubogoszcz	VI	17	cmentarzysko? osada?	halsztat-laten, kultura łużycka średniowiecze		58-09
126	Lubogoszcz	VII	18	osada? osada?	okres wpływów rzymskich? średniowiecze		58-09
127	Lubogoszcz	VIII	19	obozowisko? cmentarzysko? osada?	neolit halsztat-laten, kultura łużycka średniowiecze		58-09
128	Lubogoszcz	IX	20	osada?	kultura łużycka		58-09
129	Lubogoszcz	X	21	obozowisko osada osada	epoka kamienia laten średniowiecze		58-09
130	Lubogoszcz	XI	22	osada? osada?	laten średniowiecze		58-09
131	Lubogoszcz	XII	23	obozowisko osada osada osada?	epoka kamienia laten wczesne średniowiecze późne średniowiecze		58-09
132	Lubogoszcz	XIII	24	obozowisko? osada? osada?	epoka kamienia laten średniowiecze		58-09
133	Lubogoszcz	XIV	25	osada?	średniowiecze		58-09
134	Lubogoszcz	XV	26	obozowisko? osada? osada?	neolit laten wczesne średniowiecze		58-09

				osada?	średniowiecze		
135	Lubogoszcz	XVI	27	obozowisko? osada? osada?	neolit? wczesne średniowiecze? średniowiecze		58-09
136	Lubogoszcz	XVII	28	obozowisko? osada? osada?	paleolit? kultura łużycka średniowiecze		58-09
137	Radomicko	XII	29	osada? osada?	kultura łużycka średniowiecze		58-09
138	Radomicko	XIII	30	osada? osada?	kultura łużycka? średniowiecze		58-09
139	Radomicko	XIV	31	? ?	okres wpływów rzymskich okres nowożytny		58-09
140	Radomicko	XV	32	osada? osada?	neolit/ wczesna epoka brązu? średniowiecze- okres nowożytny		58-09
141	Radomicko	XVI	33	osada? osada?	neolit? średniowiecze- okres nowożytny		58-09
142	Lubogoszcz	XVIII	34	osada?	średniowiecze-okres nowożytny		58-09
143	Radomicko	XIX	35	osada? osada? osada?	epoka kamienia? wczesne średniowiecze średniowiecze		58-09
144	Radomicko	XVII	36	obozowisko	paleolit		58-09
145	Radomicko	XVIII	37	obozowisko? osada?	epoka kamienia wczesna epoka brązu		58-09
146	Skórzyn	III	38	obozowisko	paleolit?		58-09
147	Skórzyn	IV	39	pkt osadn.	kultura łużycka?		58-09
148	Skórzyn	V	40	obozowisko? osada?	epoka kamienia średniowiecze		58-09
149	Skórzyn	VI	41	osada	średniowiecze		58-09
150	Skórzyn	VII	42	obozowisko osada?	epoka kamienia średniowiecze		58-09

151	Radomicko	XX	46	osada	średniowiecze		58-09
152	Lubogoszcz	XIX	47	obozowisko? cmentarzysko? osada?	mezolit epoka brązu, kultura łużycka średniowiecze		58-09
153	Lubogoszcz	XX	48	osada?	laten		58-09
154	Lubogoszcz	XXI	49	osada osada?	wczesne średniowiecze średniowiecze-okres nowożytny		58-09
155	Lubogoszcz	XXII	50	osada? osada osada?	laten wczesne średniowiecze średniowiecze		58-09
156	Połęcko	1	1	cmentarzysko	epoka brązu, kultura łużycka		59-08
157	Połęcko	2	2	? osada?	neolit? okres wpływów rzymskich		59-08
158	Połęcko	3	3	osada? osada osada osada?	neolit laten wczesne średniowiecze późne średniowiecze		59-08
159	Połęcko	4	4	? osada osada ślad osadn.	neolit laten wczesne średniowiecze późne średniowiecze		59-08
160	Połęcko	5	5	cmentarzysko	epoka brązu, kultura łużycka		59-08
161	Połęcko	6	6	?	wczesne średniowiecze		59-08
162	Maszewo	8	7	ślad osadn. osada? osada?	kultura łużycka wczesne średniowiecze późne średniowiecze		59-08
163	Maszewo	5	8	osada	neolit?		59-08
164	Maszewo	1	9	ślad osadn. ślad osadn.	neolit epoka brązu, kultura łużycka		59-08
165	Maszewo	3-4	10	? osada osada	epoka kamienia laten późne średniowiecze		59-08
166	Maszewo	6-7	11	osada?	neolit		59-08

				osada?	późne średniowiecze		
167	Maszewo	9	12	osada?	wczesne średniowiecze		59-08
				osada?	późne średniowiecze		
168	Maszewo	10	13	osada	neolit		59-08
				osada?	późne średniowiecze		
169	Maszewo	11	14	osada	neolit		59-08
				?	późne średniowiecze		
170	Maszewo	13	15	osada	wczesna epoka brązu		59-08
				osada	późne średniowiecze		
171	Maszewo	14	16	osada?	wczesna epoka brązu		59-08
				osada?	późne średniowiecze		
172	Maszewo	15	17	obozowisko	paleolit		59-08
				osada?	wczesna epoka brązu		
				osada?	średniowiecze		
173	Maszewo	16	18	osada?	późne średniowiecze		59-08
174	Maszewo	17	19	?	paleolit		59-08
175	Maszewo	18	20	osada	neolit		59-08
				osada?	wczesne średniowiecze		
176	Maszewo	19	21	osada	neolit		59-08
				osada	wczesne średniowiecze		
177	Maszewo	20	22	osada?	neolit lub wczesna epoka brązu		59-08
				osada?	wczesne średniowiecze		
				osada?	późne średniowiecze		
178	Rybaki	5	23	osada?	neolit?		59-08
179	Rybaki	2	24	osada	neolit lub wczesna epoka brązu		59-08
180	Rybaki	6	25	osada	wczesne średniowiecze		59-08
				osada	późne średniowiecze		
181	Rybaki	7	26	osada	wczesna epoka brązu		59-08
				osada?	okres wpływów rzymskich		
182	Rybaki	8	27	osada?	wczesna epoka brązu		59-08
				osada?	późne średniowiecze		
183	Rybaki	9	28	osada	wczesna epoka brązu		59-08

				?	późne średniowiecze		
184	Rybaki	20	29	cmentarzysko?	epoka brązu, kultura łużycka		59-08
185	Rybaki	21	30	osada	epoka brązu, kultura łużycka		59-08
				?	późne średniowiecze		
186	Rybaki	9	34	osada	wczesna epoka brązu		59-08
				osada	późne średniowiecze		
187	Rybaki	10	35	?	neolit?		59-08
188	Rybaki	1	36	?	paleolit?		59-08
				?	epoka brązu		
189	Rybaki	2	37	?	neolit		59-08
				?	epoka brązu		
190	Rybaki	3	38	obozowisko	paleolit		59-08
				?	wczesna epoka brązu		
				ślad osadn.	późne średniowiecze		
191	Rybaki	4	39	obozowisko	paleolit		59-08
				?	wczesna epoka brązu		
192	Rybaki	5	40	obozowisko	paleolit		59-08
193	Rybaki	1	41	osada	wczesna epoka brązu		59-08
				osada	wczesne średniowiecze		
				ślad osadn.	późne średniowiecze		
194	Rybaki	3	42	osada?	wczesne średniowiecze		59-08
				osada?	późne średniowiecze		
195	Rybaki	4	43	osada	wczesna epoka brązu		59-08
196	Maszewo	21	44	osada?	wczesne średniowiecze		59-08
197	Maszewo	2	45	?	wczesna epoka brązu		59-08
				osada	wczesne średniowiecze		
198	Maszewo	12	46	?	paleolit?		59-08
				?	laten		
199	Rybaki	6	47	osada?	wczesna epoka brązu		59-08
				osada?	późne średniowiecze		
200	Rybaki	7	48	osada?	wczesna epoka brązu		59-08
				?	późne średniowiecze		
201	Rybaki	8	49	osada	wczesna epoka brązu		59-08

				osada	późne średniowiecze		
202	Maszewo	?	21	osada obozowisko	epoka brązu mezolit		59-09
203	Maszewo	?	22	osada	neolit		59-09
204	Maszewo	?	23	osada	epoka brązu		59-09
205	Maszewo	?	24	osada osada	neolit okres wpływów rzymskich		59-09
206	Maszewo	?	25	osada osada	mezolit neolit		59-09
207	Maszewo	?	30	cmentarzysko płaskie brytualne	epoka brązu		59-09

6.4.2. Opis koncentracji stanowisk archeologicznych - uwarunkowania fizjograficzne.

Gmina Maszewo położona jest na obszarze Pojezierza Lubuskiego. Południowy fragment gminy zajmuje odcinek Doliny Odry Środkowej (odcinek Krośnieński), związany z pradoliną Odry systemem płaskich teras. Ta część Pojezierza Lubuskiego, w której położony jest środkowy i północny obszar gminy Maszewo, nazwana Równiną Torzymską, obejmuje duże tereny równin piaszczysto – sandrowych, porożcinianych rynnami i dolinami rzeki Ilanki, Pliszki i Gryżyny. Szczegółowe badania stwierdzają istnienie około 10 poziomów sandrowych. Równina Torzymska położona jest na wysokości 60 – 100 m n.p.m. Wysokości względne wynoszą przeciętnie 20 – 50 m. Poziom wody gruntowej uzależniony jest od rzeźby terenu i wynosi przeciętnie 2 – 5 m p.p.t. Na piaskach sandrowych wytworzyły się słabe gleby bielcowe, co znajduje swój wyraz w dużym zalesieniu, powyżej 60%. Obszar całej gminy położony jest w obrębie rzędnych terenu 40 – 124 m n.p.m. Charakterystycznym elementem krajobrazu jest spiętrzony ciąg moreny czołowej Wału Cybinkowsko – Lubogowskiego, o przebiegu NW – SE, górujący o 50 – 60 m nad otaczający teren. Najwyższe jego wzniesienie to „Strażnica” – 124 m n.p.m. położona na północ od Gęstowic. Przeważające powierzchnie na obszarze gminy stanowią równiny sandrowe, lekko zafalowane. Położone na wysokości 50 – 70 m n.p.m. obejmują swym zasięgiem znaczne tereny gminy, przeważnie zalesione. Poziom ten intensywnie rozcięty jest rynnami polodowcowymi i systemem dolin: o zmiennej szerokości (100 – 120 m) i zagłębieniu 5 – 15 m, przeważnie o przebiegu północny wschód – południowy zachód. Formy te odcinają się kilkumetrowymi krawędziami od terenów przyległych. Dna dolin są płaskie, przeważnie podmokłe, częściowo wypełnione osadami organogenicznymi (torfy). Miejscami występują zespoły stawów i jezior.

Rejon doliny Odry odcina się od terenów sandrowych Równiny Torzymskiej wysoką prawie pionową krawędzią morfologiczną o wysokości 5 – 20 m. System terasowy rzeki Odry tworzą: terasa zalewowa, wyniesiona 2 – 5 m ponad lustro wody w rzece, o zmiennej szerokości od

200 m do 2,2 km, terasa nadzalewowa, położona 5 – 8 m ponad lustro wody w rzece, jest to forma rozległa, płaska o szerokości dochodzącej do 3,0 km.

Na obszarze gminy dominują gleby wytworzone z piasków, a więc niskich klas bonitacyjnych. Zróżnicowanie gatunkowe i typologiczne tych gleb wynika ze składu mechanicznego gruntów, ich położenia oraz warunków gruntowo – wodnych. Na terenach pradolinnych wykształciły się gleby bielcowe, brunatne, brunatne wylugowane. W obniżeniach terenu o wysokim poziomie wody gruntowej – gleby torfowe, mułowo torfowe i murszowo – mineralne, a w dolinach mady utwory aluwialne o różnym składzie mechanicznym.

Najstarszymi śladami osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy są obozowiska z okres paleolitu (starsza epoka kamienia) zlokalizowane w okolicach miejscowości: Granice, Lubogoszcz, Radomicko, Rybaki, Skórzyn. Z środkowej epoki kamienia - mezolitu również pochodzą pojedyncze znaleziska w postaci narzędzi krzemiennych znalezione w okolicach miejscowości Lubogoszcz i Radomicko.

Od tego czasu obszar ten był nieprzerwanie zasiedlany (osadnictwo grupuje się głównie wzdłuż cieków wodnych, na terenach zajmowanych i dziś przez współczesne wsie), o czym świadczą znaleziska z następnych epok, poczynając od neolitu - młodszej epoki kamienia aż do czasów współczesnych.

Neolit przynosi rewolucyjne zmiany w historii ludzkości. Dotychczasowa gospodarka przyswajająca dzięki opanowaniu uprawy ziemi i hodowli zwierząt, została zastąpiona przez gospodarkę wytwarzającą. Wraz z osiadłym trybem życia pojawiły się takie wynalazki jak: stałe budownictwo mieszkalne i gospodarcze, umiejętność lepienia i wypalania naczyń glinianych, znajomość tkactwa itp. Ślady osadnictwa ludzi z okresu neolitu (młodsza epoka kamienia) odkryto między innymi w okolicach miejscowości: Gęstowice, Granice, Lubogoszcz, Maszewo, Połęcko, Radomicko, Rybaki, Rzeczyca.

Z upowszechnieniem się nowego materiału (brązu) wiąże się dalszy rozwój gospodarczo-cywilizacyjny. Docierał on na te tereny drogą wymiany z południa Europy, zwiększając rolę handlu i powodując przenikanie się wpływów. W środkowym i późnym okresie epoki brązu zaczęła się rozwijać kultura łużycka, zaliczana do wielkiego kompleksu kultur popielnicowych, rozprzestrzeniających się stopniowo z centrum naddunajskiego na rozległe tereny Europy. Osadnictwo kultury łużyckiej na terenie gminy jest bogato reprezentowane, między innymi przez osady w okolicach miejscowości: Granice, Korczyców, Lubogoszcz, Maszewo, Miłów, Połęcko, Radomicko, Rybaki, Trzebiechów. Natomiast cmentarzyska wykorzystywane przez miejscową ludność odkryto na terenie miejscowości Bytomiec, Miłów, Połęcko i prawdopodobnie Rybaki.

W VII w p.n.e. rozpoczyna się epoka żelaza. Obok wyrobów brązowych, których udział systematycznie maleje, pojawiają się wówczas wyroby żelazne. Na wczesny okres żelaza

(halsztacki) datuje się osady ludności kultury łużyckiej zlokalizowane w okolicach miejscowości: Gęstowice, Granice, Lubogoszcz, Maszewo, Miłów, Radomicko, Rybaki oraz cmentarzysko tej ludności w miejscowości Bytomiec

Pod koniec okresu halsztackiego rozpoczyna się stopniowy rozkład kultury łużyckiej, spowodowany prawdopodobnie kryzysem gospodarczym wywołanym pogorszeniem się klimatu oraz zbytym wyeksploatowaniem środowiska naturalnego. Dodatkowym czynnikiem destabilizacyjnym był najazd Scytów. Osłabiona ludność kultury łużyckiej była stopniowo podbijana lub kolonizowana przez pokrewne im ludy tworzące kulturę pomorską.

Początek wieku IV p.n.e. wiąże się z masowym upowszechnieniem się żelaza jako podstawowego surowca, ujednolicenia używanych ozdób, narzędzi, broni, przedmiotów codziennego użytku. Wykształciła się wówczas tzw. kultura przeworska. Miało to miejsce w późnym okresie lateńskim (młodszy okres przedrzymski). Rozwijała się ona następnie w kolejnym okresie – wpływów rzymskich. Na obszarze naszej gminy notujemy stanowiska z okresu wpływów rzymskich w takich miejscowościach jak: Gęstowice, Granice, Korczyców, Lubogoszcz, Maszewo, Połęcko, Radomicko, Rybaki, Trzebiechów

Na przełomie IV i V w. n.e. większość obszarów przeżywa głęboki kryzys kulturowy, osadniczy i gospodarczy. Związane jest to prawdopodobnie załamaniem się dotychczasowej sytuacji politycznej Europy w wyniku najazdu Hunów. Najazd ten wywołał masowe przesunięcia ludności zamieszkującej jej środkową część oraz zlikwidował wpływ Cesarstwa Rzymskiego. Rozpoczął się okres wędrówek ludów. Bezpośrednim tego skutkiem było zahamowanie trwającego kilka wieków rozwoju gospodarczego i społecznego.

Począwszy od VI w. n. e. wkraczamy w nowy okres dziejów zwany wczesnym średniowieczem. Gęstość osadnictwa w tym okresie jest raczej niewielka. Znaczny rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy zaczął się w wieku VIII. W ciągu IX i X wieku kształtowały się podstawy terytorialne państw.

Na obszarze dzisiejszej gminy Maszewo osady datowane na czasy średniowiecza (z okresu wczesnego średniowiecza pochodzi grodzisko zlokalizowane w miejscowości Radomicko) i następnie na okres nowożytny stanowią liczną grupę stanowisk. W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytne występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają tym samym ich metrykę. Szczególnie bujny rozwój osadnictwa i powstawania wsi nastąpił od XIII w.

6.4.3. Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem, wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej, rolniczej rośnie

stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe.

W myśl art. 6 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 24.10.2014 r., poz. 1446) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, może bowiem okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Stan zachowania stanowisk archeologicznych na terenie gminy Maszewo wynika w dużej mierze z konsekwencji współczesnych perturbacji osadniczych, zwłaszcza rozwoju nowego osadnictwa, ale także ze zniszczeń wywołanych przebudową w dawnych czasach.

Dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są przede wszystkim:

- inwestycje budowlane i przemysłowe,
- budowa dróg, sieci wodociągowych i kanalizacyjnych,
- wszelkiego typu eksploatacje zasobów naturalnych.

Obszar gminy Maszewo jest mało zasobny w surowce mineralne. W sposób niezorganizowany i tylko dla potrzeb lokalnych eksploatowane są wodnolodowcowe piaski i żwiry. Torfy występują na łącznej powierzchni ca 340 ha i złoża te ze względu na niską wartość energetyczną nie mają gospodarczego znaczenia. W latach 60 XX w. udokumentowano pierwsze na niżu złoża ropy naftowej w Rybakach. Znajduje się ono w końcowej fazie eksploatacji. Od 1999 r. w ramach wydanej koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego prowadzone są na terenie gminy prace mające na celu udokumentowanie złóż. W celu eksploatacji złoża dopuszcza się zagospodarowanie wykonywanych odwiertów wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną. Przyszła eksploatacja złóż nie spowoduje dewastacji środowiska naturalnego. Udokumentowanymi złożami surowców jest złożo węgla brunatnego „Cybinka” i „Sądów”. Złoża to rozpoznane zostało w kategorii C2 i uściślenie zasobów wymaga dalszych prac wiertniczych i dokumentacyjnych.

Istotnym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych jest także działalność rolnicza, a zwłaszcza głęboka orka. Natomiast najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Tutaj należy zauważyć, że lesistość obszaru gminy wynosi 66,3%, natomiast udział użytków rolnych jest bardzo niski i stanowi 26,4% ogólnej powierzchni gminy

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu.

Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytnie.

Do innego rodzaju zagrożeń należy działalność nielegalnych poszukiwaczy. Zagrożają oni przede wszystkim cmentarzyskom oraz stanowiskom o własnej formie krajobrazowej, jak grodziska czy fortyfikacje ziemne oraz pozostałości z okresu II wojny światowej.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

7. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

7.1. Uwarunkowania wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”

Zmiana *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Maszewo* została uchwalona przez Radę Gminy Uchwałą Nr XXIII/126/13 z dnia 27 marca 2013 r.

Studium jako akt planowania kształtującego politykę przestrzenną gminy wyodrębnia cele, uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego, które doprowadzą do wykorzystania wszystkiego, co cenne i niepowtarzalne dla rozwoju gminy. Należy tu wymienić walory przyrodnicze i krajobrazowe, wartości kulturowe, zasoby materialne i inicjatywy lokalne, jak również warunki wynikające z położenia gminy, jej powiązań administracyjnych i gospodarczych.

W części II „Diagnoza stanu zagospodarowania i uwarunkowania rozwoju gminy, pkt 2. „Uwarunkowania rozwoju wynikające z wewnętrznej struktury społeczno-gospodarczej”, ppkt 2.4. „Uwarunkowania wynikające z ochrony wartości kulturowych” przedstawiono zasoby dziedzictwa kulturowego gminy z uwzględnieniem zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w ewidencji konserwatora zabytków oraz zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych.

W części III „Kierunki i polityka przestrzennego zagospodarowania gminy”, pkt 2. „Kierunki rozwoju przestrzennego”, ppkt 2.2. przedstawiono zasady ochrony wartości kulturowych, które sprowadzają się do:

- ochrony zespołów i obiektów prawnie chronionych wpisanych do ewidencji konserwatora zabytków,
- opracowania studium historycznego osadnictwa oraz przeprowadzenia aktualizacji ewidencji

zabytków,

- promowania wartości kulturowych gminy oraz dążenia do wykorzystania obiektów dla celów turystycznych,
- podejmowania zespolonych działań łączących ochronę zabytków z ochroną przyrody,
- uwzględniania lokalnych uwarunkowań historycznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- kształtowania miejscowego krajobrazu w sposób zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, uwzględniającego zachowanie walorów przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego.

7.2. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Gmina Maszewo nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu całej gminy. Obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w zakresie zagospodarowania złoży Połębko przyjęty Uchwałą Rady Gminy Nr XXIV/139/13 z dnia 29 kwietnia 2013 r. zawiera zapisy uwzględniające ochronę dziedzictwa archeologicznego:

Rozdział 4. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§ 11. W przypadku odkrycia, przy prowadzeniu robót budowlanych lub ziemnych, przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem należy:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot,
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia,
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków a jeśli nie jest to możliwe, Wójta Gminy Maszewo.

Inwestycje na terenie gminy Maszewo, na obszarach, dla których nie sporządzono miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, realizowane są na podstawie decyzji o warunkach zabudowy oraz ustaleniu lokalizacji celu publicznego, które uzgadniane są z konserwatorem zabytków.

7.3. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

W czasach wielkich przekształceń środowiska, związanych przede wszystkim z urbanizacją i uprzemysłowieniem, ogromne znaczenie ma zachowanie w niezmienionym stanie terenów mało jeszcze zdegradowanych, gdzie przyroda zachowała wiele z naturalnego uroku. Formami takiej ochrony są parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Tworzy się je na obszarach o wysokich walorach naturalnych środowiska oraz o nieprzeciętnych właściwościach estetycznych krajobrazu, nierzadko połączonych z wartościami historycznymi,

turystycznymi i krajoznawczymi.

Część gminy Maszewo znajduje się w obrębie trzech takich obszarów:

- 1) *Krzesiński Park Krajobrazowy* ustanowiony Rozporządzeniem Wojewody Zielonogórskiego nr 12 z dnia 10 lipca 1998 r. na styku gmin Gubin, Cybinka i Maszewo. Obejmuje fragment doliny Odry i Nysy Łużyckiej stanowiący polder zalewowy rzeki Odry. Z terenu gminy Maszewo włączony jest do parku obszar o powierzchni 1879 ha, co stanowi 22 % jego całkowitej powierzchni. Są to części wsi: Połęcko, Rybaki, Miłów i Bytomiec.
- 2) Obszar chronionego krajobrazu *Puszcza nad Pliszką* ustanowiony Rozporządzeniem nr 6 Wojewody Zielonogórskiego z dnia 10 lipca 1996 r. Ochroną prawną objęte zostały tereny o powierzchni 7800 ha, co stanowi 36,4 % powierzchni gminy.
- 3) Obszary Natura 2000: „*Bory Chrobotkowe koło Bytomca*” kod PLH 080048, „*Lasy Dobrułowskie*” PLH 080037, „*Diabelski Staw koło Radomicka*” PLH 080056, Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „*Dolina Środkowej Odry*” PLH080004, użytku ekologicznego „Odra”.

8. Charakterystyka i ocena stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy

• *Obiekty wpisane do rejestru zabytków*

GĘSTOWICE

Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. Wniebowzięcia NMP usytuowany jest na niewielkim wzniesieniu w centrum wsi. Zbudowany w latach 1696-1703 według projektu francuskiego architekta Bernarda Riegelana. Budowla murowana z cegły, otynkowana, założona na planie wydłużonego prostokąta z transeptem na osi poprzecznej, z węższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Od wschodu do prezbiterium przylega kolistą zakrystia. Nad zachodnią partią nawy nadbudowana czworoboczna wieża z latarnią, ścianą zachodnią zlicowana z fasadą. Ściany wieży dekorowane pilastrami, dach kryty blachą miedzianą. Nawa nakryta wysokim dachem dwuspadowym, prezbiterium wielospadowym, ramiona transeptu z niższymi dachami dwuspadowymi, nad zakrystią dach w kształcie połowy stożka. Dachy kryte dachówką ceramiczną. Elewacje rozcłonkowane pilastrami i profilowanymi gzymsami, w górnej partii szerokie okna w kształcie półkola. Na osi fasady portal ujęty pilastrami podtrzymującymi przerwany naczółek, po bokach, w płaszczyznach wydzielonych pilastrami konchowe wnęki z muszlami. Wnętrze jednonawowe, przekryte sklepieniem kolebkowym z lunetami, wspartym na wiązkach (po trzy) pilastrów porządku jońskiego. Pomieszczenia transeptu i przedsionka otwarte do nawy arkadami.

W 2009 r. (przy wsparciu finansowym Gminy Maszewo) wyremontowano dach, założono nowe pokrycie z dachówki ceramicznej (poza zakrystią). Remontu wymagają elewacje, głównie fasada, gdzie występują liczne ubytki tynków i pęknięcia ścian.

KORCZYCÓW

Kościół w Korczycowie wzniesiony w XV w. usytuowany był w północno-zachodniej części wsi, na niewielkim wzniesieniu otoczonym kamiennym murem (zachowanym fragmentarycznie). Obecnie teren zarośnięty samosiewami drzew i dziczykami krzewami, z powalonymi drzewami, miejscami niedostępny. Ruina kościoła nieczytelna, zachowana szczątkowo, materiał przemieszczony. Na uwagę zasługuje liczny starodrzew.

LUBOGOSZCZ

Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. MB Częstochowskiej wzniesiony w końcu XIX w., utrzymany w nurcie historyzmu, łącząc styl arkadowy z neogotykiem. Murowany (ściany ceglane), założony na planie prostokąta, z węższym, zamkniętym prosto prezbiterium. Od południa do prezbiterium przylega współczesna zakrystia, od północnego zachodu aneks na planie wycinka koła. Dachy dwuspadowe kryte blachą dachówkopodobną. Od zachodu do nawy przylega wysoka wieża nakryta hełmem ostrosłupowym z facjatkami, pokrytym blachą. Elewacje dekorowane płycinami w formie arkad, wypełnionymi wysmukłymi oknami zamkniętymi półkoliście. Wnętrze salowe posiada półtwartą wieżbę z trójkątnym pułapem zdobionym dekoracją snycerską. W części zachodniej wsparta na czterech słupach empora organowa.

Obiekt utrzymany w dobrym stanie. Wymieniono pokrycie dachu, w 2015 roku zakończony został remont elewacji, który obejmował m.in. oczyszczenie murów, uzupełnienie spoinowania, likwidację spękań. Wykonano również żwirową opaskę wokół murów kościoła.

MASZEWO

Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki par. p.w. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika zbudowany w 1914 r., najprawdopodobniej z wykorzystaniem fragmentów murów, wzmiankowanego w literaturze kościoła XV-wiecznego. W wyniku działań wojennych kościół stracił oryginalny hełm wieży, który został zastąpiony dachem czterosпадowym. W 1946 r. przejęty przez katolików. Murowany (ściany ceglane), wieża do 1/3 wysokości z ciosów kamiennych. Założony na planie prostokąta, z niższym i węższym prezbiterium zamkniętym prosto. Naroża prezbiterium ujęte szkarpami. Od zachodu masywna wieża. Nad nawą i prezbiterium dachy dwuspadowe kryte dachówką. Otwory drzwiowe zamknięte ostrołukowo, ujęte w obramienia z ciosów kamiennych, otwory okienne zamknięte ostrołukowo z podziałami nawiązującymi do okien gotyckich, wieża z parami biforiów w otynkowanych, ostrołukowych wnękach. Wnętrze jednonawowe przekryte drewnianym, pozornym sklepieniem kolebkowym wspartym na słupach empor. Nawa połączona ostrołukową arkadą z prezbiterium nakrytym sklepieniem krzyżowym.

Obiekt utrzymany w dobrym stanie. W 2012 r., przy wsparciu finansowym Gminy Maszewo, wykonano remont dachu, położono nową dachówkę ceramiczną. W 2014 r.

zakończono prace remontowe wnętrza kościoła, które objęły ściany, drewniane empory i sklepienie. Konserwacji poddano odkrytą podczas remontu polichromię sklepienia.

RYBAKI

Najstarsze wzmianki o wsi pochodzą z 2 poł. XIII w. Ponownie istnienie wsi potwierdzone zostało w źródłach z 1438 r., kiedy to czynsze z miejscowości odkupili od księcia glogowskiego Henryka, bracia Hans i Lorenz v. Knobelsdorf. W XVI w. wieś przeszła w ręce rodu v. Löben, fundatorów miejscowego kościoła. Pierwotnie ewangelicki, ob. rzymskokatolicki fil. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Na emporze organowej zachował się napis wskazujący okres budowy i fundatora: *W 1659 r. Dom Boży przez Johanna Fridricka v. Löben został wybudowany i 14.10.1677 r. poświęcony*. Kościół konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem, w XVIII w. został obudowany cegłą. Budowla jednonawowa, na planie zbliżonym do kwadratu, z trójbocznie zamkniętym prezbiterium od wschodu. Do prezbiterium od północy przylega zakrystia, od południa kruchta. Jednorodna bryła wzbogacona została niewysoką wieżą, wychodzącą z kalenicy dachu nawy od strony zachodniej, ścianą szczytową zlicowana z fasadą. Dachy kryte dachówką ceramiczną karpiówką. Okna w rozglifionych otworach zamkniętych odcinkowo. Elewacje gładkie, otynkowane, bez detalu. Wewnątrz zachowała się konstrukcja empor wsparta na drewnianych słupach, a od strony zachodniej na masywnych filarach połączonych sklepieniem. Na balustradach empor dekoracja malarska z przedstawieniami proroków i ewangelistów oraz scenami nowotestamentowymi.

Kościół wielokrotnie remontowany. W latach 1989-1994 wykonano remont dachu i stropu, założono nowe tynki, posadzkę wyłożono płytkami lastrykowymi, wymieniono instalację elektryczną. W latach 2011-2012 wymieniono stolarkę okienną, rok później odkryto ścianę szkieletową w prezbiterium i przeprowadzono remont ścian wewnętrznych. W 2013 r. prowadzono prace konserwatorskie elementów wystroju i wyposażenia (ołtarze, empory). W roku 2015 wykonano remont elewacji, a wokół murów opaskę żwirową.

• Obiekty i obszary ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Do najcenniejszych obiektów na terenie gminy ujętych w gminnej ewidencji zabytków należy kościół w Rzeczycy. Historia Rzeczycy rozpoczyna się w okresie średniowiecza, kiedy to wymieniana jest w 1308 r. jako należąca do biskupstwa poznańskiego. W XVIII w. wieś była własnością rodziny v. Oppen, a po 1828 r. rodziny Petsch. W 1850 r. przejęła ją rodzina Arnous.

Kościół, pierwotnie ewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika wzniesiony w latach 1731-1732. Konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem cegłą i gliną. Założony na planie prostokąta, jednonawowy, nakryty dachem trójspadowym pokrytym dachówką cementową. Prosta bryła urozmaicona czworoboczną wieżą od zachodu, częściowo osadzoną w kalenicy nawy, nakrytą daszkiem czterospadowym pokrytym blachą. Przeprowadzone remonty doprowadziły do zmian we wnętrzu kościoła; zlikwidowano ołtarz

ambonowy, emporę organową, belkowy strop przykryto płytami pilśniowymi, a na ścianach położono boazerię.

W niewielkiej odległości od kościoła znajduje się zespół pałacowo-parkowy. Pałac wzniesiony w 1 poł. XIX w., murowany z cegły, założony na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym pokrytym dachówką ceramiczną. Rozbudowany na przełomie XIX i XX w. Nowsza część dwukondygnacyjna, na wysokim kamiennym cokole, podpiwniczona, nakryta wysokim dachem mansardowym z facjatkami. Pałac otoczony parkiem założonym w stylu krajobrazowym o pow. 4,5 ha. Zróżnicowany gatunkowo drzewostan, dobrze zachowany starodrzew.

Pozostałości dawnych założeń rezydencjonalnych i folwarcznych zachowały się w Gęstowicach i Trzebiechowie.

Park w Gęstowicach założony w XIX w. w stylu krajobrazowym zachowany w pierwotnych granicach, obecnie bardzo zaniedbany. Dwór usytuowany pierwotnie w południowej części parku nie istnieje. Na skutek braku pielęgnacji nastąpił znaczny rozrost samosiewów drzew i zdziczałych krzewów, całkowicie zatarty układ kompozycyjny i komunikacyjny. Brama wjazdowa zachowana szczątkowo.

Budynki gospodarcze w większości przebudowane w latach 60. i 70. XX wieku. Obecnie nieużytkowane, zniszczone, zarośnięte, miejscami niedostępne. Gorzelnia, stanowiąca najciekawszy obiekt zespołu w części zawalona.

Założenie w Trzebiechowie położone w południowo-zachodniej części wsi. Park na planie wydłużonego prostokąta na osi północny wschód- południowy zachód. Pałac wzniesiony w 1758 r., usytuowany pierwotnie w południowej części parku, nie istnieje. Park w chwili obecnej jest bardzo zaniedbany. Zatarty został układ komunikacyjny, poza główną aleją na osi założenia. Nadmierny rozrost samosiewów i krzewów spowodował unieczystnienie wnętrza parkowych. Budynki gospodarcze w większości zostały rozebrane. Przy bramie wjazdowej zachowany budynek dawnej rządcówki i stajni-obory. Dawne domy pracowników folwarcznych modernizowane i przebudowywane.

Najliczniejszą grupą obiektów z terenu gminy Maszewo, ujętych w gminnej ewidencji zabytków są dawne cmentarze ewangelickie. Stanowią one ważny element krajobrazu kulturowego. Miejsca te odznaczają się wyjątkowym charakterem „sacrum”, wpływają na określenie „genius loci” danej miejscowości. Przechowując pamięć o minionych latach, stają się pomnikami historii. W tym kontekście dbałość o miejsca ostatniego spoczynku wydaje się rzeczą oczywistą, bez względu na charakter wyznaniowy czy podziały narodowościowo – społeczne.

Niestety, obecny stan zachowania wszystkich nieczynnych cmentarzy ewangelickich jest zły. Wiele z nich znajduje się na terenach leśnych, w pewnym oddaleniu od zabudowań.

Przyczyną takiego stanu jest brak opieki wynikający z zapomnienia lub nieobecności rodzin osób tam pochowanych. Niestety, część z nich w okresie powojennym poddawana była permanentnej dewastacji.

Tereny zarośnięte, co powoduje brak czytelności rozplanowania obiektu (granice, układ kwater), a architektura nagrobna zniszczona w wyniku upływu czasu lub celowego niszczenia, zachowana fragmentarycznie, przemieszczona. Dość liczne, choć zaniedbane i zniszczone nagrobki znajdują się na terenie cmentarzy w Połecku i Skarbonie. Pojedyncze fragmenty nagrobków zachowały się na cmentarzach w Rybakach, Gęstowicach, Skórzynie, Radomicku i Chlebowie. Na cmentarzu w Skórzynie, usytuowanym na wschodnim skraju wsi, pochowany jest Leo von Caprivi (24.02.1831 r. – 06.02.1899 r.), kanclerz Rzeszy Niemieckiej w latach 1890-1894. W Rzeczycy zachowało się jedynie kilka obramowań nagrobnych. Jedynie kilka grobów na cmentarzu leśnym w miejscowości Bytomiec zostało otoczone opieką (uporządkowana zieleń, kwiaty, znicze). Na cmentarzach w Miłowie, Korczycowie, Trzebiechowie, Lubogoszczu i Granicach brak jakichkolwiek śladów dawnych pochówków. W Maszewie część terenu dawnych cmentarzy ewangelickich zaadaptowana została współcześnie na pochówki katolickie.

Celem niniejszego programu jest m.in. zwrócenie uwagi na los nieczynnych cmentarzy, których stan dzisiejszy przedstawia się zatrważająco, mimo uznania tych obiektów za zabytkowe.

Znaczącym elementem krajobrazu kulturowego są układy ruralistyczne. Rozwój sieci wiejskiej na obszarze gminy przypadł na okres średniowiecza i uwarunkowany był szeregiem czynników, takich jak: środowisko naturalne, hydrografia, uwarunkowania prawne i obyczajowe. Przemiany, które w wielu przypadkach zatarły pierwotne układy, nie wpłynęły na ich całkowitą utratę. W gminnej ewidencji zabytków ujęto cztery historyczne układy ruralistyczne: Chlebów, Gęstowice, Lubogoszcz i Maszewo.

Chlebów wzmiankowany w 1308 r., należał wówczas do dóbr biskupstwa poznańskiego. Dokumenty z 1718 r. podają jako właściciela dóbr Georga Adolfa v. Micrandera. Od roku 1809 wieś stanowi własność rodziny v. Troschke, a od 1853 r. rodziny Stolle.

Wieś wykształcona w układzie owalnicy z zachowaną siatką dróg i zabudową zagrodową (w okresie powojennym rozebrane zostały zabudowania folwarczne). Domy jednokondygnacyjne, kryte dachami dwuspadowymi. W północno-wschodniej części wsi nieliczna zabudowa współczesna. Dobrze zachowany starodrzew w centrum wsi.

Gęstowice po raz pierwszy wzmiankowane w 1308 r. wśród miejscowości należących do biskupstwa poznańskiego. W latach 1437-1572 jako właściciele wymieniani są Löbenowie. W 1580 r. jako właściciela dóbr źródła wymieniają rodzinę Schlieben, a ok. 1644 r. ród v. Stössel. Około 1690 r. Gęstowice nabywa generał Georg v. Mikrander, fundator miejscowego kościoła. W późniejszych latach dochodzi do częstych zmian właścicieli wsi, m.in. baronowie v. Troschke

(1800 r.), Karl Friedrich Koch (1823 r.), Carl Georgie Ferdynand Stolle (1840-1852), Carl Franz Albert Dann (do 1866 r.), Heinrich Frankenber- Luttwitz (ok. 1887 r.), rodzina Fourier (ok. 1890 r.). W roku 1937 miejscowość przejął Landbank G. A. z siedzibą w Berlinie.

Pierwotny układ owalnicowy ostatecznie ukształtowany jako wielodrożnica w wyniku rozbudowy w kierunku zachodnim, poszerzenia głównej drogi biegnącej przez wieś i likwidacji położonego przy niej stawu. Dominantą architektoniczną jest wzniesiony na wzgórzu kościół. Zabudowa wzdłuż drogi głównej w układzie kalenicowym, z przewagą domów parterowych z użytkowym poddaszem, często z zachowanym detalem architektonicznym. Na zachodnim skraju wsi zespół folwarczny z parkiem.

Lubogoszcz po raz pierwszy wzmiankowany w dokumencie z 1264 r. wydanym przez Konrada I Głogowskiego, potwierdzającym nadanie Lubogoszczy klasztorowi w Lubiążu. W XIV i XV w. wieś należała do rodów v. Knobelsdorf, v. Rothenburg, v. Löben. W XVI w. przeszła pod zarząd urzędu domenalnego w Krośnie i stała się wsią królewską. Na pocz. XX w. miejscowość była w posiadaniu Güntera v. Rürleben, od którego w 1921 r. odkupił ją Ernst Müller. Ostatnim właścicielem Lubogoszczy (od 1930 r.) był Ernst Menz.

Historyczna wieś o układzie ulicówki, dobrze zachowana i czytelna, pomimo rozwoju w XIX i XX w. Zabudowa ma charakter zagrodowy. Budynki wzniesione zarówno w układzie kalenicowym jak i szczytowo do drogi. Przeważa zabudowa parterowa, często z użytkowym poddaszem. Dominantą architektoniczną jest usytuowany w centrum wsi kościół.

Wieś Maszewo posiada prawdopodobnie metrykę XII-wieczną, a jej powstanie wiąże się zapewne z intensywną kolonizacją tych terenów. Pierwsza źródłowa wzmianka o dobrach Messowe (nazwa Maszewo obowiązuje od 1947 roku) pojawia się w dokumencie Ottona, syna kasztelana krośnieńskiego Konrada, który w 1251 r. nadał je cystersom lubiąskim. W XV w. dobra przechodzą we władanie rycerskie, najpierw księcia piastowskiego Henryka XI, następnie Siegesmunda v. Rothenburga i Zygmunta z Rozbarku. W 1482 r. (lub 1492 r.) stają się własnością Baltazara v. Löben, a w 1536 r. przejęte przez Krośnieńską Domenę Ziemską. W spisie z 1822 r. Maszewo figuruje jako wieś królewska i folwark, zamieszkałe przez 455 mieszkańców. W I. 40 XIX w. jako właściciel majątku występuje Gustav Petsch, a w 1879 r. rodzina v. Bornstedt.

Pierwotnie wieś stanowiła założenie ulicowo placowe, ostatecznie wykształcona w XIX i na pocz. XX w. jako wielodrożnica, z czytelnym i zachowanym układem. Zabudowa zachowała charakter w zakresie gabarytów i rozplanowania. Przeważa zabudowa parterowa, w części z użytkowym poddaszem, usytuowana w układzie kalenicowym i szczytowym. Dominantę stanowi usytuowany w centrum wsi kościół.

9. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie

Gmina Maszewo nie posiada opracowanego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru gminy, będącego prawem miejscowym. Z punktu widzenia ochrony konserwatorskiej jest to istotne zagrożenie dla zabytków nieruchomych. Bowiem ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy jest jedną z czterech form ochrony wymienionej w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Pozostałe, wpis do rejestrów zabytków, dotyczy wybranych grup obiektów, zaś uznanie za pomnik historii lub utworzenie parku kulturowego obecnie gminy nie dotyczy. Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 18 marca 2010 r. wprowadziła w art. 7 pkt 4 dodatkową formę ochrony m. in. w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy, jednakże nie wszystkie inwestycje realizowane są w oparciu o w/w decyzje, a remonty obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków nie zawsze wymagają pozwolenia na budowę, które wydawane jest w uzgodnieniu z konserwatorem zabytków. Brak szczegółowych zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego może spowodować daleko idące przekształcenia przestrzenne, materiałowe i architektoniczne.

Do istotnych zagrożeń obiektów zabytkowych na terenie gminy należy zaliczyć tzw. zagrożenia techniczne. Pierwotny układ komunikacyjny, na który nałożone są wszelkie współczesne rozwiązania drogowe, kumuluje się niekorzystnie w odniesieniu do wszelkich budowli, szczególnie zaś tych, które są obiektami zabytkowymi. Emisje gazów, zanieczyszczeń atmosferycznych, to następna z przyczyn degradujących elewacje pokryte tynkami tradycyjnymi.

Wśród istotnych zagrożeń wymienić trzeba również indywidualne postawy oraz przypisane im wartości, które dla człowieka będącego ich nosicielem są wyznacznikiem działań skutkujących decyzjami nie zawsze pomyślnymi dla substancji zabytkowej. Przejawia się to w dowolnym przerabianiu, poprawianiu budynków z naruszeniem wszelkich zasad, którym poddana jest substancja zabytkowa. Likwidacja oryginalnych elementów dekoracji architektonicznej, zdobionej stolarki okiennej i drzwiowej, wprowadzanie współczesnych materiałów budowlanych typu blacha dachówkowa w miejsce ceramicznych pokryć dachowych, okien z PCV oraz ocieplanie płytami styropianowymi, prowadzi do degradacji pojedynczych obiektów, a także całych obszarów starej zabudowy.

Do obszarów zagrożonych zaliczyć należy również dawne zespoły dworsko-parkowe i folwarczne. Brak nowych funkcji dla obiektów architektonicznych związanych z dawną zabudową folwarczną i niewielka możliwość wykorzystania starych budynków do nowoczesnej produkcji powoduje opuszczenie, a w konsekwencji niszczenie obiektów.

Jako warunek korzystnego wpływu dziedzictwa na wzmocnienie tożsamości

społeczności lokalnej wskazuje się upowszechnienie wiedzy na temat lokalnych zabytków i ich wartości. Dlatego *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*, jako zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego wymienia również brak wiedzy, związany z niedostatecznie rozwiniętą edukacją na rzecz dziedzictwa, skutkujący „niedostatecznym zaangażowaniem społecznym w opiekę nad zabytkami”.

Najważniejszym jednak elementem są możliwości finansowania prac przy obiektach zabytkowych przez różne kategorie osób i instytucji nimi władającymi. Często realne potrzeby znacznie przekraczają kwoty nań przeznaczane. Element finansowy w znaczący sposób hamuje realizację najciekawszych nawet projektów rewitalizacyjnych.

10. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT. Jest ona narzędziem diagnostycznym, opartym o zestawienie takich cech jak: Strengths – silne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, Threats – zagrożenia.

MOCNE STRONY:

- położenie gminy przy głównych szlakach komunikacyjnych pogranicza zachodniego kraju,
- dogodne połączenie ze stolicami województwa lubuskiego – Zieloną Górą i Gorzowem Wielkopolskim,
- położenie gminy na obszarze o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,
- bardzo dobrze zachowane obiekty sakralne o znaczącej wartości kulturowej,
- zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci układów ruralistycznych,
- posiadanie gminnej ewidencji zabytków,
- dobre warunki dla rozwoju turystyki, w tym agroturystyki w obiektach zabytkowych,
- duże nakłady finansowe na prace remontowo-budowlane i konserwatorskie obiektów zabytkowych.

SŁABE STRONY:

- brak świadomości społecznej znaczenia opieki nad zabytkami,
- brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy,
- mały procent obiektów chronionych na terenach wiejskich,
- niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych powodujące utratę walorów zabytkowych,
- nieprofesjonalnie prowadzone remonty i adaptacje wnętrz w okresie powojennym, przy użyciu materiałów nie zawsze korespondujących z zabytkowym charakterem,
- brak planów i środków na zagospodarowanie nieczynnych cmentarzy ewangelickich,
- brak wiedzy na temat źródeł i sposobów pozyskiwania środków na odnowę obiektów

zabytkowych wśród właścicieli,

- mała popularyzacja wiedzy o wartości lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz idei ochrony zabytków na terenie gminy,
- niepełne wykorzystanie walorów turystycznych gminy,
- całkowita wymiana ludności po 1945 r. skutkująca gwałtownym zerwaniem ciągłości kulturowej,
- brak pełnego rozeznania niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

SZANSE:

- możliwość pozyskiwania środków finansowych na ochronę zabytków z różnych źródeł,
- rosnąca rola samorządu lokalnego w systemie ochrony i opieki nad zabytkami,
- wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości,
- włączenie dziedzictwa kulturowego w obieg gospodarczy,
- wzrost wartości zabytku jako produktu turystycznego,
- rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych nastawionych na ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego,
- wykorzystanie Internetu do popularyzacji historii i tradycji regionalnych oraz ochrony zabytków,
- adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji,
- edukacja w kierunku poszanowania zabytków i ich prawidłowej ochrony,
- współpraca międzyregionalna na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami,
- uwzględnienie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w strategiach i planach rozwoju gminy,
- wzrost świadomości społeczności lokalnych skutkujący budzeniem się potrzeby upamiętnienia poprzednich pokoleń,
- przypisanie właściwej rangi problematyce ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych,
- promocja produktów tradycyjnych i regionalnych, wpisanie ich w działania na rzecz potencjału turystycznego,
- wzmocnienie tożsamości lokalnej i regionalnej, aktywizacja społeczności lokalnych.

ZAGROŻENIA:

- brak wystarczających środków finansowych na prace konserwatorskie i remontowe przy obiektach zabytkowych,
- brak koncepcji wykorzystania obiektów zabytkowych, głównie zabudowy pofolwarczej, powodujący ich degradację,
- dokonywanie wtórnych podziałów i parcelacji założeń pałacowo-folwarcznych,
- postępująca likwidacja pozostałości po dawnych cmentarzach, której skutkiem jest zacieranie

historii miejsc,

- brak świadomości społecznej wartości historycznych dawnych cmentarzy,
- degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązującej do charakteru regionu,
- niedostatecznie rozwinięta edukacja na temat wielonarodowego dziedzictwa historycznego regionu,
- brak szczegółowych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- zanikanie kultury wiejskiej w obliczu globalizacji kulturowej,
- słabe zaangażowanie młodszych pokoleń w kultywowanie tradycji.

11. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

11.1. Gminna ewidencja zabytków

Przepisy art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakładają na wójta (burmistrza) gminy obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych i wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Gmina Maszewo wykonała w 2016 roku gminną ewidencję zabytków nieruchomych i archeologicznych.

Gminna ewidencja zabytków będzie podlegała okresowej aktualizacji poprzez:

- wykreślanie z ewidencji zabytków nieruchomych obiektów, które zostały rozebrane, gruntownie przebudowane i utraciły już cechy zabytkowe, uzupełnianie o zmiany stanu prawnego obiektu, jak aktualne formy ochrony - w porozumieniu z konserwatorem zabytków,
- uzupełnianie ewidencji zabytków nieruchomych o nowe obiekty, po otrzymaniu zawiadomienia konserwatora zabytków o wpisie do rejestru zabytków lub włączeniu ich do wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- uzupełnianie ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Zielonej Górze.

11.2. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków

- włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę,
- organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, prezentacja

najcenniejszych obiektów zabytkowych i ich historii,

- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz „*Programu opieki nad zabytkami Gminy Maszewo*” na stronie internetowej Urzędu Gminy,
- uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu nowych tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych,
- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania dla celów turystycznych,
- udział w szkoleniach i konferencjach poświęconych ochronie dziedzictwa kulturowego,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami w zakresie popularyzacji ochrony dziedzictwa kulturowego,
- udział w cyklicznych imprezach – wystawach, targach, festynach historycznych – promujących region, w tym dziedzictwo kulturowe,
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu włączenia lokalnych szlaków turystycznych w system ponadregionalny.

11.2.1. Perspektywy wykorzystania i udostępniania dziedzictwa archeologicznego

Podstawą wykorzystania dziedzictwa archeologicznego jest wcześniejsze rozpoznanie aktualnego stanu posiadania zasobów archeologicznych. Aktualny stan wiedzy o zewidencjonowanych stanowiskach archeologicznych zestawiono w tabeli, w punkcie 6.4.1. Odpowiednio zidentyfikowane stanowiska archeologiczne mogą zostać wyeksponowane jako część krajobrazu kulturowego. Krajobraz kulturowy jest, bowiem wynikiem rozmaitych działań kolejnych pokoleń ludzi zamieszkujących dane miejsce, stąd elementami tego krajobrazu są w równej mierze stanowiska archeologiczne jak zabytki architektoniczne. Ważnym elementem ochrony dziedzictwa archeologicznego jest więc położenie nacisku na jego społeczny odbiór. Dziedzictwo chroni się i konserwuje dla dobra ogółu, a nie tylko dla wąskiej grupy naukowców. Stąd konieczność prezentowania stanowisk archeologicznych czy wyników prowadzonych badań wykopaliskowych szerokiej społeczności. Dziedzictwo archeologiczne i kulturowe zaczęło być postrzegane jako atut i czynnik kreujący regionalną tożsamość. Przejawem tego zjawiska jest powstawanie na terenie kraju licznych rezerwatów i skansenów archeologicznych, budowa replik łodzi oraz setki organizowanych każdego roku imprez z zakresu tzw. "archeologii żywej", w postaci festiwali kultury słowiańskiej, skandynawskiej, gockiej, średniowiecznych turniejów rycerskich, warsztatów rzemiosła i archeologii eksperymentalnej, przeglądów muzyki dawnej, teatrów odtwarzających obrzędy, jak i rekonstrukcji historycznych bitew i wydarzeń, organizacji edukacyjnych imprez plenerowych, programów edukacyjnych, a także rekonstrukcji wirtualnych. Wszystkie powyższe działania w sposób istotny promują regiony, podnoszą ich atrakcyjność turystyczną, wpływają na rozwój kultury i gospodarki.

Do potencjalnie atrakcyjnych stanowisk, które mogłyby zostać wykorzystane do tworzenia np. ścieżek edukacyjnych czy imprez plenerowych można zaliczyć kompleks osad i cmentarzysk ludności kultury łużyckiej zlokalizowanych w okolicach miejscowości Bytomiec. Ten zespół, częściowo znany z badań archiwalnych i wykopaliskowych, a częściowo zachowany do dnia dzisiejszego, dokumentuje długotrwałe dzieje osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy Maszewo. Interesujące stanowiska o własnej formie krajobrazowej to również kopce ziemne zlokalizowane w okolicach miejscowości Trzebiechów oraz grodzisko w Radomicku.

11.3. Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

- informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków,
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych,
- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności Gminy; Gmina dofinansowała w 2009 r. remont dachu kościoła p.w. Wniebowzięcia w Gęstowicach na kwotę 30.000 zł. W kolejnych latach wsparcie finansowe uzyskały następujące obiekty:
 - kościół p.w. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Maszewie: 2012 r. – 30.000 zł, 2014 r. – 20.000 zł ; (remont dachu, elewacji, wnętrza),
 - kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rybakach: 2013 r. – 20.000 zł (konserwacja empor),
 - kościół p.w. MB Częstochowskiej w Lubogoszczy: 2015 r. – 20.000 zł (remont elewacji).W budżecie Gminy Maszewo na 2016 r. zaplanowano kwotę 20.000 zł na dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych.
- rozważenie możliwości wprowadzenia ulg podatkowych dla właścicieli obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do ich zabezpieczenia i konserwacji,
- podjęcie próby rozwiązania problemu nieczynnych cmentarzy ewangelickich na terenie gminy; w tworzonych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględnienie docelowych funkcji cmentarzy poprzez wyszczególnienie, które pozostaną cmentarzami i objęte zostaną ewentualnym programem rewitalizacji, a które stanowić będą tereny zielone z możliwością utworzenia miejsc pamięci lub lapidarium, oznakowanie miejsc.

11.4. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

- wspieranie inicjatyw związanych z obsługą ruchu turystycznego,
- promocja szkolnictwa zawodowego w zakresie konserwacji zabytków i zawodów

zanikających, np. kamieniarstwo, snycerstwo, kowalstwo, ludwisarstwo,

- prowadzenie prac porządkowych przy zabytkowych założeniach zieleni (parki, cmentarze) w ramach programu aktywizacji osób bezrobotnych,
- współpraca z urzędami pracy w zakresie szkolenia osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną.

12. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty związane z obiektami zabytkowymi, w tym również na mieszkańców gminy w celu wywołania w nich pożądanych zachowań prowadzących do realizacji zamierzonych celów. Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Maszewo wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, społeczne, koordynacji i kontroli.

1. Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- dokumenty wydane przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
- uchwały Rady Gminy (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zwolnienia i ulgi dla właścicieli obiektów zabytkowych).

2. Instrumenty finansowe:

- środki własne zatwierdzone uchwałą Rady Gminy,
- dotacje,
- subwencje,
- dofinansowania.

3. Instrumenty społeczne:

- uzyskanie poparcia lokalnej społeczności dla programu poprzez sprawną komunikację,
- edukacja i tworzenie świadomości potrzeby istnienia i ochrony dziedzictwa kulturowego w lokalnej społeczności,
- współpraca z organizacjami społecznymi.

4. Koordynacja i kontrola

- gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania obiektów,

- prowadzonych pracach remontowych i konserwatorskich,
- utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy w Maszewie zespołu koordynującego realizację poszczególnych zadań wynikających z ustaleń programu opieki nad zabytkami,
- wewnętrzne okresowe sprawozdania z realizacji niniejszego programu.

13. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wójt gminy zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez radę gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzony zostanie zespół koordynujący, monitorujący niniejszy program poprzez:

- a) analizę i ocenę przebiegu realizacji,
- b) analizę i ocenę stopnia uzyskanych efektów.

Wykonanie sprawozdania powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji gminnego programu uwzględniającą:

- a) wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania programu opieki nad zabytkami,
- b) efektywność ich wykonania.

Dla założonych działań przyjęte zostaną m.in. następujące kryteria oceny realizacji programu:

- procentowy poziom wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków stanowiących własność Gminy,
- wartość finansowa przyznanych dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy obiektach zabytkowych nie będących własnością Gminy,
- wartość pozyskanych środków finansowych na ochronę zabytków ze źródeł zewnętrznych,
- liczba planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających ochronę dziedzictwa kulturowego,
- liczba szkoleń i konferencji propagujących wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego regionu,
- liczba szkoleń dla nauczycieli w zakresie wiedzy z zakresu dziedzictwa kulturowego regionu,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych,
- liczba publikacji, folderów i przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego,
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,

- liczba utworzonych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

14. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy **zabytkach wpisanych do rejestru zabytków** mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

1. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446, art. 71-83). Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940).

Program operacyjny *DZIEDZICTWO KULTUROWE* realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanych priorytetów.

Witryna internetowa: www.mkidn.gov.pl

2. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Wydział Funduszu Kościelnego

Dotacje udzielane na remonty i konserwację obiektów sakralnych w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (bez wystroju i wyposażenia).

Witryna internetowa: www.mswia.gov.pl

3. Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Zielonej Górze

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Lubuski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Witryna internetowa: www.lwkz.pl

4. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty

budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze województwa lubuskiego określone zostały w Uchwale Nr XXXI/296/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 22 października 2012 r.

Witryna internetowa: www.lubuskie.pl

5. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.

Witryna internetowa: www.wfosigw.zgora.pl

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.